

RUSYA'YA UYGULANAN YAPTIRIMLARIN TÜRK PETROL PİYASASINA ETKİSİ

 Sinem OKUMUŞ^a

Öz

2014 yılında Kırım'ın Rusya Federasyonu (Rusya) tarafından ilhak edilmesiyle birlikte AB üyesi ülkeler, ABD ve müttefikleri Rusya'ya birçok alanda yaptırım uygulamaya başlamıştır. 24 Şubat 2022'de Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlaması ile bu yaptırımlara yenileri eklenmiştir. Savaş öncesinde uygulanan yaptırımlar küresel enerji piyasalarını çok fazla etkilemezken; yeni yaptırımlar, küresel enerji piyasalarını derinden etkileyerek petrol arzındaki hassas dengenin bozulmasına neden olmuştur. Petrol ve petrol ürünlerine getirilen ticaret yasakları ve tavan fiyat uygulaması, Rusya menşeli petrol ve petrol ürünlerinin ticaret yollarının değişmesine neden olmuştur. Başta AB üyesi ülkeler olmak üzere petrol ithal eden ülkelerde önemli bir pazar payına sahip olan Rusya'nın hâkimiyetinin azaldığı ve Rusya'nın yerini ABD gibi farklı piyasa oyuncularının aldığı gözlenmiştir. Savaş öncesinde Brent, West Texas Intermediate (WTI) gibi petrol türlerinin fiyatlarına çok yakın seviyelerde satılan Rus petrolü, ambargoların ardından indirimli olarak satılmaya başlamıştır. Yüksek hacimlerde Rus petrolü ithal eden AB üyesi ülkeler, ambargolar sonrasında Rusya'dan petrol alımlarını durdurmuş, açığa çıkan Rus petrolü Çin ve Hindistan tarafından indirimli olarak alınmaya başlanmıştır.

Petrol ve petrol ürünlerine olan talebi sürekli artan ve bu talebin bir kısmını Rusya'dan petrol ithalatıyla karşılayan Türkiye'nin savaş sonrası küresel petrol piyasasındaki bu gelişmelerden hem olumlu hem de olumsuz olarak etkilendiği düşünülmektedir. AB üyesi ülkeler, ABD ve müttefikleri tarafından Rusya'ya uygulanan yaptırımlara taraf olmayan Türkiye, savaşın başlamasıyla birlikte daha az ödeme yaparak Rus petrol ve petrol ürünleri ithalatını arttırmıştır. Bu durum, AB üyesi ülkeler, ABD ve müttefiklerinin dikkatinden kaçmamakta ve yakından takip edilmektedir.

Bu bağlamda, bu çalışmanın ilk bölümünde 24 Şubat 2022 tarihinden sonra AB üyesi ülkeler, ABD, Japonya ve bu ülkelerin müttefikleri tarafından enerji sektörüne yönelik uygulanan yaptırım paketleri incelenecektir. İkinci bölümünde, 1950'li yıllar itibarıyla ivme kazanan petrol arama, üretim ve işleme faaliyetleri ışığında Türk petrol piyasası dinamikleri (ham petrol üretim, ithalat, işleme, tüketim ve ihracat faaliyetleri) ele alınacaktır. Son bölümde ise Rusya'ya uygulanan yaptırımlara taraf olmayan Türkiye'nin bu yaptırımlardan olumlu yönde etkilendiği tezi doğrulanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Rusya, Türk petrol piyasası, Rusya-Ukrayna Savaşı, ekonomik yaptırım, petrol ticareti, tavan fiyat.

^a Enerji Uzmanı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), Ankara/Türkiye, okumus@epdk.gov.tr

IMPACT OF RUSSIAN SANCTIONS ON TURKISH PETROLEUM MARKET

Abstract

With the annexation of Crimea by Russian Federation (Russia), EU member states, the USA and their allies have implemented many sanctions against Russia. Extensive sanctions have been added to them with the commencement of the Russia-Ukraine war on February 24, 2022. Although the sanctions imposed on Russia did not affect the global petroleum market, additional sanctions have profoundly stirred the market and disrupted the balance of oil supply and demand. The trade embargo and the implementation of price cap on Russian crude oil and petroleum products have altered the route of Russian crude oil and petroleum products. While the hegemony of Russia, which has a significant market share in oil-importing countries, primarily EU member states, has been diminishing, it has been witnessed that Russia has been replaced by the other oil-exporting countries such as the USA. Russian crude oil, which was transacted at level close to the pre-war Brent and West Texas Intermediate (WTI)'s prices, began to be sold at discounted rates after the embargoes. The EU member states that imported high volume of Russian oil have ended their oil trade with Russia after the embargoes. This Russian oil, which was not bought by the EU members, has been purchased by China and India at discounted prices.

It is thought that the changes in the global oil market after the Russia-Ukraine war would lead to either positive or negative consequences for Türkiye, which imports Russian oil to partially meet its continuously increasing oil demand. Türkiye, not a sanction-imposing country on Russia, has increased in discounted oil imports from Russia. This oil transaction between Türkiye and Russia has been hounded closely by the EU member states, the USA and their allies.

Within this context, in the first part of this article, the sanction packages that have been put into action after February 24, 2022 by the EU member states, the USA, Japan and their allies will be analyzed. In the second part, the pillars of Turkish petroleum market (crude oil and oil products trade, their production, refining of crude oil and their consumption) will be summarized in the light of post-1950 exploration, production and refining activities. Finally, the hypothesis that Türkiye will be affected positively from these sanctions will be tried to be proven.

Keywords: Russia, Turkish petroleum market, Russia-Ukraine war, economic sanctions, oil trade, price cap.

ВЛИЯНИЕ САНКЦИЙ, ВВЕДЕННЫХ В ОТНОШЕНИИ РОССИИ, НА ТУРЕЦКИЙ НЕФТЯНОЙ РЫНОК

Аннотация

После присоединения (“аннексии”) Крыма к Российской Федерацией (России) государства-члены ЕС США и их союзники ввели множество антироссийских санкций. Санкционная политика значительно усилилась с началом специальной военной операции России на Украине (“российско-украинской войны”) 24 февраля 2022 года. Если первые санкции, введенные против России, не сильно повлияли на мировой

рынок нефти, то дополнительные — глубоко всколыхнули рынок и нарушили баланс спроса и предложения нефти. Торговое эмбарго и введение потолка цен на российскую сырую нефть и нефтепродукты изменили маршруты их поставок. Россия, которая имела значительную долю рынка в странах-импортерах нефти, в первую очередь в государствах-членах ЕС, была заменена другими странами-экспортерами нефти, такими как США. Российская сырая нефть, которая продавалась на уровне, близком к довоенным ценам Brent и West Texas Intermediate (WTI), после эмбарго начала продаваться по сниженным ценам. Объемы российской нефти, не востребованные членами ЕС, были закуплены Китаем и Индией.

Считается, что Турция (растущий спрос которой на нефть и нефтепродукты удовлетворяется частично за счет импорта из России) как положительно, так и отрицательно повлияла на состояние послевоенного мирового нефтяного рынка. Турция не присоединилась к санкциям, введенным в отношении России странами-членами ЕС, США и их союзниками. Страна увеличила импорт российской нефти и нефтепродуктов со скидкой. За нефтяной сделкой между Турцией и Россией пристально следят государства-члены ЕС, США и их союзники.

В этом контексте в первой части данной статьи будут проанализированы санкционные пакеты, которые были введены в действие после 24 февраля 2022 года государствами-членами ЕС, США, Японией и их союзниками. Во второй части будет рассмотрена динамика турецкого нефтяного рынка (деятельность по добыче, импорту, переработке, потреблению и экспорту сырой нефти) в свете деятельности по разведке, добыче и переработке нефти, которая набирает обороты с 1950-х годов. Наконец, будет предпринята попытка доказать гипотезу о том, что неучастие в санкциях, введенных в отношении России, положительно повлияют на Турцию.

Ключевые слова: Экономические санкции, Торговля нефтью, Специальная военная операция на Украине, Ограничение цен, Турецкий рынок нефти.

Giriş

2020 yılında başlayan Kovid-19 salgınının yarattığı sorunlarla boğuşan küresel enerji piyasası, 24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle enerji arz güvenliği açısından kısır döngüye girmiştir. 2021 yılı verilerine göre, dünyanın üçüncü büyük petrol ve ikinci büyük doğalgaz üreticisi olan Rusya'nın¹ işgalinin ardından Ukrayna limanlarının kapatılması ve Rusya'dan boru hattı ile yapılan petrol akışının azalması ve/veya kesilmesi ham petrol tedarik zincirinde ciddi sorunlar yaratmıştır.² Dünyanın en büyük üçüncü ham petrol üreticisi ve dördüncü ham petrol ihracatçısı olan Rusya'ya ABD, Birleşik Krallık, Japonya, Yeni Zelanda ve AB üyesi devletlerin enerji ticaretine yönelik yeni yaptırımlar uygulaması küresel enerji piyasasındaki sorunların derinleşmesine neden olmuştur.

¹ IEA, "Energy Fact Sheet: Why does Russian Oil and Gas Matter?," (2022), erişim 13.01.2023, <https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter>

² Muhammet İkbâl Arslan & Murat Temizer, "Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Batı, kendi içindeki görüş ayrılıklarıyla sınılandı," Anadolu Ajansı (2022), erişim 14.01.2023, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-ukrayna-savasinda-bati-kendi-icindeki-gorus-ayriliklariyla-da-sinandi/2776011>

Şubat 2022 itibarıyla Rusya'nın savaşı finanse etme kabiliyetini en aza indirebilmek için; bankacılık, enerji, ulaşım sektörlerine yönelik mevcut yaptırımlar ağırlaştırılırken yenileri de uygulanmaya başlanmıştır. Bankacılık alanında uygulanan yaptırımlar, enerji ticareti için Rusya'ya yapılan ödemelerde aksamalara neden olmuştur. Yaptırım uygulayan ülkeler, hem Rus enerji sektörüne yatırım yapacak şirketlere yasak getirmiş hem de var olan projeleri askıya almıştır. Rus petrolünün taşınması ve sigortalanmasına yönelik uygulanan yaptırımlara ek olarak 5 Aralık 2022'de ham petrole ve 5 Şubat 2023'de petrol ürünlerine getirilen tavan fiyat uygulanması ile Rusya'nın enerji gelirlerinin azaltılması amaçlanmıştır.

Küresel enerji piyasasında petrol ve petrol ürünleri arzında önemli bir yere sahip olan Rusya'nın uygulanan yaptırımlarla piyasadan dışlanması, küresel petrol piyasasındaki hassas "güvenli petrol arzı" dengesini alt üst etmiştir. Yaptırımları destekleyen ve Rusya'dan petrol ithal eden ülkeler yeni tedarikçiler ararken, ihracatçı ülkelerin ihracatının önemli ölçüde azalması veya durması nedeniyle açığa çıkan Rus petrolü daha düşük fiyatlarla yeni alıcılara satılmaya başlanmıştır. Özellikle, 5 Aralık 2022 ve 5 Şubat 2023 tarihlerinde yürürlüğe giren petrol ürünleri tavan fiyat uygulaması nedeniyle Rus petrolünün rotasının batıdan doğuya doğru kaydığı ve Rusya'nın ticari ortaklarının değiştiği görülmektedir. Savaş öncesinde AB üyesi ülkeleri tarafından yüksek hacimli Rus petrol ithal edilirken, savaşla birlikte Rusya'nın bu ülkelere yaptığı petrol ihracatının azalması Rus petrolünün Çin ve Hindistan'a doğru yönelmesine neden olmuştur. Rus petrolünün rota değiştirmesi sadece yaptırımlara taraf olan ülkeleri değil, yaptırımlara taraf olmayan ve Rusya'dan petrol ve petrol ürünleri ithal eden ülkeleri de etkilemiştir. Bu kapsamda, Şubat 2022 itibarıyla Rusya'ya uygulanan yaptırımların ülkemiz petrol piyasası üzerinde de etkili olduğu bu çalışmanın ana tezini oluşturmakta olup, çalışmada yaptırımların ülkemiz üzerinde etkileri analiz edilecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, Mart 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi ile başlayan ve Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle ABD, Birleşik Krallık ve AB üyesi devletleri tarafından uygulamaya konulan yeni yaptırımlar mercek altına alındıktan sonra ikinci bölümde; Türk petrol piyasasının dinamikleri (petrol ve petrol ürünleri üretimi, ithalatı, ihracatı vb.) incelenecek ve Rusya'nın Türk petrol piyasasındaki yeri ortaya konulacaktır. Son bölümde ise Rusya'ya uygulanan yaptırımların ülkemiz petrol piyasasına olan etkisi araştırılacaktır.

1) Rusya'ya Uygulanan Petrol Yaptırımları

1970'lerde ABD Başkanı Jimmy Carter'ın danışmanı olan siyaset bilimci Zbigniew Brzezinski "Büyük Satranç Tahtası" başlıklı kitabında, Rusya'nın Ukrayna olmadan Avrasya İmparatorluğu olamayacağını ifade etmektedir. Jeopolitik konumu nedeniyle Avrasya'nın kontrolünde önemli yere sahip olan Ukrayna, Avrupa için geniş Avrasya pazarına açılan bir kapı konumunda; Rusya için Avrupa'nın kontrolünde hayati öneme sahip kilit bir ülke statüsündedir.³

Jeopolitik önemine ek olarak yüzölçümü bakımından Avrupa'nın ikinci büyük

³ İbrahim Varlı, "Unutulan Savaş: Ukrayna," Birgün (2015), erişim 04.01.2023, <https://www.birgun.net/haber/unutulan-savas-ukrayna-64160>

ülkesi olan Ukrayna, geniş verimli toprakları ve uygun iklim koşulları ile tarım alanında dünyanın en yüksek üretim potansiyeline sahip yerlerinden biridir. Rus petrol ve gazının Avrupa'ya iletilmesinde hayati öneme sahip boru hatlarına da ev sahipliği yapan transit ülke konumundadır. Ayrıca, 30 milyar metreküpün üzerinde yeraltı doğalgaz depolama kapasitesiyle ABD ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük depolama kapasitesine sahip ülkelerinden biridir.⁴

Konum nedeniyle hem Rusya hem de ABD ve batılı ülkeler Ukrayna'yı kontrol altına tutmak istemektedirler. Rusya için Ukrayna, Avrupa ve ABD'ye karşı güçlü bir savunmaya sahip olmasının ön koşuludur. Avrupa ve ABD'ye karşı tampon görevi gören Ukrayna'nın ABD ve batı kontrolüne geçmesi jeopolitik olarak Rusya'yı tehdit edeceği için bu durum Rusya için bir ölüm kalım mücadelesi olarak algılanmaktadır.⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) Avrupa'da genişlemesini önlemek amacıyla 1949 yılında aralarında ABD, Birleşik Krallık, Fransa'nın da bulunduğu 12 ülkenin bir araya gelmesi ile kurulan Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO), 1991 yılında SSCB'nin dağılmasıyla yayılma politikası kapsamında yıllar içerisinde Rusya'ya komşu olmuştur. SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Ukrayna, NATO'nun doğuya doğru genişlemesi sonucu batılı ülkeler ile Rusya arasında sıkışıp kalmıştır. Ukrayna'nın NATO ile komşu olması ve 2013 yılında Avrupa Birliği ile Ortaklık Anlaşması imzalama noktasına gelmesi, Rusya tarafından dolaylı olarak ABD ve batılı ülkeler tarafından kuşatılma olarak değerlendirilmiş ve önemli bir güvenlik tehdidi olarak algılanmıştır.

Başkent Kiev'deki "meydan olayları" Ukrayna'da Rus yanlısı yönetimin değişmesi ile sonuçlanmış olup; olaylar sonrasında AB ile bütünleşme anlaşması imzalayan Ukrayna, Rusya ile karşı karşıya gelmiştir. Ukrayna'nın batıyla bütünleşmesini engellemek amacıyla Mart 2014'de Kırım'ı ilhak eden Rusya, Ukrayna ve batı ülkeleriyle ilişkilerinde yeni bir sürecin başlamasına vesile olmuştur. Kırım'ın ilhakını tanımayan batılı ülkeler, 2014 yılından itibaren Rusya'ya karşı caydırıcı olmaktan uzak ekonomik yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. Kırım'ın ilhakına tepki olarak ABD, Kanada, AB ülkeleri ve diğer müttefikleri Haziran 2014 itibarıyla Rusya'ya karşı bankacılık, enerji ve savunma sektörlerini kapsayacak şekilde koordineli yaptırım uygulanmaya başlamıştır.⁶ Enerji sektörüne karşı uygulanan yaptırımlar kapsamında, yüksek teknoloji gerektiren petrol aramaları teçhizatının ve teknoloji transferinin Rusya'ya ihracı kısıtlanmış /yasaklanmıştır.

Rusya, Ukrayna'nın NATO üyesi olmamasını ve NATO üyesi eski Demir Perde ülkelerinde konuşlanmış askeri birliklerin geri çekilmesini talep etmiş⁷ ve bu talep

⁴ "Ukraine's Gas Storage System: An Asset for all of Europe," Kyiv Post BrandStudio, erişim 05.01.2023, <http://brandstudio.kyivpost.com/feogi/ukraines-gas-storage-system/#:~:text=The%20storage%20system%20is%20the,fifth%20of%20Europe's%20total%20capacity>

⁵ Poyraz Gürson, "Ukrayna'da Neler Oluyor? Bizim için Neden Önemli?," Ülke Politikaları Vakfı (ÜPV), erişim 05.01.2023, <https://www.upv.org.tr/yayin-detay/ukraynada-neler-oluyor-bizim-icin-neden-onemli/16>

⁶ Edward Hunter Christie, "Kırım'ın ilhakından sonraki yaptırımlar işe yaradı mı?," NATO (2015), erişim 06.01.2023, <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2015/07/13/kirim-in-ilhakindan-sonraki-yaptirimlar-ise-yaradi-mi/index.html>

⁷ Matthew Mpoke Bigg, "A Timeline of the tensions between Russia and Ukraine," The New York Times (2022), erişim 06.01.2023, <https://www.nytimes.com/2022/02/18/world/europe/russia-ukraine-timeline.html>

karşılanmayınca, uygulanan tüm ekonomik yaptırımlara rağmen Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal etmiştir.

Rusya'nın Ukrayna'ya askeri müdahalesine tepki gösteren ABD, Kanada, Japonya, Yeni Zelanda, Birleşik Krallık ve AB ülkeleri, Rusya ile ticari ilişkilerini dikkate alarak Rusya'ya yaptırım uygularken; Rusya da bu ülkelere karşı enerji ürünleri ihracatı gibi ticari konuları tehdit unsuru olarak kullanmaya başlamıştır.

2021 yılında 10,5 milyon varil/gün ham petrol üretimiyle küresel talebin %14'ünü karşılayan Rusya, ürettiği miktarın 4,7 milyon varil/günlük kısmını da ihraç etmiştir.⁸ Petrol ve doğalgaz ticaretinden elde edilen gelir, savaş öncesinde Rus ekonomisinin lokomotifiydi ve %45'lik pay ile ekonominin en önemli bileşenlerinden biriydi.

Petrol ve doğalgaz ticaretinin yanı sıra petrol ürünleri ticareti de yapan Rusya, 6,9 milyon varil/gün ham petrol işleme kapasitesiyle rafinaj kapasitesi bakımından ABD ve Çin'in ardından üçüncü sırada yer almaktadır. 2021 yılı verilerine göre rafinerilerin kapasite kullanım oranı %83,5⁹ olup, Rusya küresel petrol piyasasında petrol ürünleri üretiminde de önemli bir yere sahiptir.

2021 yılı verilerine göre dünyanın üçüncü büyük üreticisi ve dördüncü ham petrol ihracatçısı olan Rusya'ya yönelik uygulanan yaptırımlar, sadece yaptırımı uygulayan ülkeleri değil küresel enerji piyasasını da derinden etkileyerek yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Bu yeni dönemle birlikte, G-7, AB ülkeleri ve müttefikleri Rusya'ya karşı benzer yaptırımları bireysel olarak koordineli bir şekilde uygulamaya başlamışlardır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümünde yaptırımlardan en çok etkilenen tarafların (ABD, AB üyesi ülkeler ve Birleşik Krallık) savaşın başlamasıyla birlikte uyguladıkları düzenlemeler ele alınacaktır.

a) AB Tarafından Uygulanan Yaptırımlar

2014 yılında Kırım'ın ilhakı sonrasında AB, 31 Temmuz 2014 tarihli resmi gazetesinde yayımlanan 833/2014 sayılı Konsey Tüzüğü¹⁰ (Tüzük) ile Rusya'ya karşı ekonomik yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. Tüzük kapsamında, AB menşeli firmaların Rus topraklarındaki derin sularda, kutup bölgelerinde petrol arama ve üretim yatırımı yapması ve servis hizmeti vermesi yasaklanmıştır. Ayrıca, petrol arama ve üretiminde kullanılmak üzere AB'den Rusya'ya donanım ve teknoloji transferi ihracatı da bu Tüzük ile yasaklanmıştır.

Her iki dünya savaşında da büyük yıkıma uğrayan Kıta Avrupası, 2022 yılının Şubat ayında başlayan Rusya-Ukrayna savaşının tüm kıtaya yayılmasından endişe duymaktadır. Bu nedenle, Rusya'nın savaşı finanse etme kabiliyetini en aza indirebilmek için bankacılık, enerji, ulaşım sektörlerine yönelik ek yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır. 2014 yılında

⁸ IEA, "Energy Fact Sheet: Why does Russian Oil and Gas Matter?," (2022), erişim 13.01.2023, <https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter>

⁹ "Oil Refining Depth Rate in Russia from 2013 to 2021," Statista.org, erişim 13.01.2023, <https://www.statista.com/statistics/1080101/russia-oil-refining-depth/>

¹⁰ "Council Regulation (EU) No 2022/879 of 3 June 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilizing the situation in Ukraine," Eur-lex.europa.eu, erişim 27.02.2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022R0879>

yürürlüğe giren Tüzük'e ek olarak, 2022 yılında AB tarafından Rusya'ya karşı kapsamı giderek genişleyen dokuz adet yaptırım paketi açıklanmış ve bu yaptırımlar geçiş süreleri dikkate alınarak uygulamaya konulmuştur.

Savaşın başlamasına birkaç gün kala, 21 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'nın doğusunda bulunan Luhansk ve Donetsk'i tanınmasının ardından AB Konseyi ve AB üye ülkeleri yaptırım paketlerini açıklamaya başladılar. AB üyesi Almanya, 21 Şubat 2022'de Rusya'dan Almanya'ya yılda 55 milyar metreküp gaz taşıyacak olan ve 1.230 km uzunluğundaki Baltık Denizi'nden geçen Kuzey Akım 2 (Nord Stream 2) boru hattının tescil işlemlerinin durdurulduğunu açıklamış ve boru hattı, inşaatının bitmesine karşın işletmeye açılmamıştır.

Şubat 2022 itibarıyla AB Konseyi tarafından Rus enerji sektörüne yönelik yaptırımları içeren dokuz yaptırım paketi uygulamaya konulmuştur. Her pakette sektörün farklı alanlarına yönelik yaptırımlar uygulanırken, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı ve sekizinci paketler ile Rus petrol sektörüne ilişkin yaptırımlar yürürlüğe konulmuştur.

25 Şubat 2022 (İkinci Yaptırım Paketi): Enerji sektöründen elde edilen gelir Rusya tarafından savaşı finanse etmek için kullanıldığından, Rus enerji sektörüne yönelik ilk yaptırım paketi 25 Şubat 2022 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yapılan düzenleme kapsamında, Rus rafinerilerinin modernizasyonunu engellemek amacıyla AB'den petrol rafinasyonuna ilişkin teknoloji ve ekipmanların ihracatı yasaklanmıştır.¹¹

15 Mart 2022 (Dördüncü Yaptırım Paketi): Tüzük kapsamında, Rus petrol sektörüne yönelik uygulanacak yaptırımlar bu paket kapsamında detaylandırılmıştır. Pakette, Rus enerji sektöründe yeni yatırımların önlenmesi amacıyla kapsamlı ihracat kontrol rejimi oluşturulmuştur.¹²

Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) en temel anlaşmalarından birisi olan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT 1994) kapsamında Rusya'ya 22 Ağustos 2012¹³ tarihi itibarıyla "en ayrıcalıklı ülke/en çok gözetilen ulus" statüsü verilmiştir. Bu doğrultuda, DTÖ üyesi olan Rusya ile diğer DTÖ üyesi ülkeler arasında yapılan ticarete gümrük işlemleri sadeleştirilmiş ve iskontolu/avantajlı gümrük vergisi uygulaması getirilmiştir. Şubat 2022 sonrasında Rusya'nın enerji ürünleri ihraç etmesini zorlaştırmak için; DTÖ üyesi olan AB üyesi ülkeler ve ABD tarafından "en ayrıcalıklı ülke/en çok gözetilen ulus" statüsü askıya alınarak devre dışı bırakılmıştır.¹⁴

¹¹ "Timeline- EU Restrictive Measures against Russia over Ukraine," Council of the European Union, erişim 06.01.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>

¹² Armanç Canbeyli, et al., "Ekonomik Savaş Alanı: Rusya'ya Uygulanan Uluslararası Yaptırımların Hukuki Boyutu," Rekabet ve Regülasyon (2022), erişim 16.01.2023, <https://www.rekabetregulasyon.com/ekonomik-savas-alani-rusyaya-uygulanan-uluslararasi-yaptirimlarin-hukuki-boyutu/>

¹³ WTO, "Members and Observers," wto.org, erişim 16.05.2023, https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

¹⁴ "H.R. 7108- Suspending Normal Trade Relations with Russia and Belarus Act," Congress.gov, erişim 16.05.2023, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/7108/text?q=%7B%22search%22%3A%5B%22HR+7108%22%2C%22HR%22%2C%227108%22%5D%7D&r=1&s=1>; "Russia's military aggression against Ukraine: fourth EU package of sectoral and individual measures,"

8 Nisan 2022 (Beşinci Yaptırım Paketi): Kömür ihtiyacının %45'ini Rusya'dan karşılayan AB üye ülkeleri, 8 Nisan 2022 tarihli AB Konseyi Kararı ile Rusya'dan kömür ve katı fosil yakıt ithalatını 10 Ağustos 2022 itibarıyla sonlandırmıştır.¹⁵

Şubat 2022 itibarıyla AB hava sahasının Rus uçaklarına kapatılması, AB'den havacılık ile ilgili ekipman ve teknoloji ihracatının yasaklanması gibi yaptırımlar uygulanmış ve bu paketle hem havacılığı hem de enerji sektörünü etkileyecek yaptırım kararı alınmıştır. Bu yaptırım paketiyle Rusya'ya jet yakıtı ihracatı ve Rus havacılık sektörüne yakıt ile ilgili verilecek hizmetler durdurulmuştur.

3 Haziran 2022 (Altıncı Yaptırım Paketi): AB mevzuatına göre yaptırım kararlarının kabul edilip uygulanabilmesi için tüm üye devletlerin kararı kabul etmesi gerekmektedir.¹⁶ Üye bir devletin ret oyu, kararın alınmasını engellemektedir. AB, Rusya'ya karşı uygulamayı planladığı enerjiyle ilgili yaptırımları onaylanma sürecinde her defasında Macaristan'ın vetosu ile karşı karşıya kalmıştır. Rusya'dan sadece boru hattıyla ham petrol tedarik eden ve denize kıyısı olmayan Macaristan'ın altıncı yaptırım paketini de veto etmesi, Rus ham petrolüne bağımlılığını tamamen ortadan kaldırmak isteyen AB üyesi ülkelerin ortak karar almasını imkânsız hale getirmiştir. Boru hatları ile ham petrol ithalatının hariç tutulmasının ardından altıncı yaptırım paketi AB Konseyi tarafından kabul edilebilmiştir.

Altıncı Yaptırım Paketi kapsamında; ham petrol ve petrol ürünlerinin Rusya'dan AB'ye deniz yoluyla satışı, ithalatı ve üçüncü ülkelere transferi yasaklanmıştır. Yasağa ilişkin olarak yaptırım paketinde geçiş süresi uygulanmasına karar verilmiş; bu doğrultuda ham petrol ithalatı için altı ay ve petrol ürünleri ithali için sekiz aylık kademeli bir geçiş süresi öngörülmüştür.¹⁷ Savaşın önce petrol ihtiyacının %25'ini¹⁸ Rusya'dan sağlayan AB üyesi ülkeler, bu yaptırımın hayata geçmesiyle 2022 yılı sonuna kadar Rus petrolüne olan bağımlılıklarını %90¹⁹ oranında azaltmayı hedeflemektedir.

Şubat 2022'den önce, AB'nin Rusya'dan yaptığı ham petrol ithalatının yaklaşık üçte ikisi deniz yoluyla, kalan üçte biri ise boru hattıyla yapıyordu. Alınan karar doğrultusunda, 2022 yılı sonuna kadar deniz yoluyla ham petrol ticareti sınırlanmıştır.²⁰ Macaristan, Slovakya ve Çekya gibi coğrafi konumları nedeniyle Rus kaynaklarına bağımlı

Council of the European Union, erişim 16.05.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/15/russia-s-military-aggression-against-ukraine-fourth-eu-package-of-sectoral-and-individual-measures/>

¹⁵ "EU adopts fifth round of sanctions against Russia over its military aggression against Ukraine," Council of the European Union, erişim 16.05.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/04/08/eu-adopts-fifth-round-of-sanctions-against-russia-over-its-military-aggression-against-ukraine/>

¹⁶ "Consolidated version of the Treaty on European Union – Title VI: Final Provisions-Article 48 (ex Article 48 TEU)," Eur-lex.europa.eu, erişim 28.05.2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M048>

¹⁷ "Council Regulation (EU) No 2022/879 of 3 June 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014."

¹⁸ Jorge Liboreiro & Zacharia Vigneron, "Explained: Just how dependent is the EU on Russian oil?," Euronews (2022), erişim 18.05.2023, <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/03/explained-just-how-dependent-is-the-eu-on-russian-oil>

¹⁹ "Russia's war on Ukraine: EU adopts sixth package of sanctions against Russia," European Commission (2022), erişim 10.01.2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2802

²⁰ Ata Ufuk Şeker, "AB'nin Rus Petrolüne Ambargo ve Tavan Fiyat Uygulaması Yürürlüğe Girdi," Anadolu Ajansı (2022), erişim 20.01.2023, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/abnin-rus-petrolune-ambargo-ve-tavan-fiyat-uygulamasi-yururluge-girdi/2755744>

olan ve boru hatları ile petrol ithal eden bazı üye ülkelere alternatif tedarik yolları geliştirebilmeleri amacıyla geçici istisnalar tanınmış ve bu ülkelerin Rus petrolünü Druzhba boru hattıyla ithal etmelerine izin verilmiştir.²¹

Geçici istisnalar tanınan ülkelere ek olarak, Hırvatistan ve Bulgaristan'a da Rusya'dan deniz yoluyla petrol ve petrol ürünlerini ithal edebilmeleri için muafiyet tanınmıştır. Bu kapsamda, sadece Rus ham petrolünü işlemek üzere tasarlanan ve Bulgaristan'ın tek rafinerisi olan Lukoil Neftohim Burgas'a, Rusya'dan deniz yoluyla ham petrol ve petrol ürünleri ithal etmesi için 2024 yılı sonuna kadar izin verilmiştir.²² Hırvatistan'a ise rafinerilerinin özellikle motorin üretim sürecinde kullandıkları VGO'yu (vacuum gas oil) Rusya'dan deniz yoluyla ithal etmesi için 2023 yılı sonuna kadar muafiyet tanınmıştır.²³

Ham petrol ve petrol ürünlerinin taşınmasına ilişkin bazı düzenlemeler de Altıncı Yaptırım Paketi ile hayata geçirilmiştir. Geçiş döneminden sonra AB operatörlerinin Rus petrol ve petrol ürünlerini deniz yoluyla üçüncü ülkelere taşınması işlemine ilişkin sigorta, finansman veya finansal hizmet sağlamaları yasaklanmıştır. Paket kapsamında tanınan muafiyetlerin üye ülkeler arasında eşitsizliğe yol açmaması için, geçiş döneminden sonra boru hattı yoluyla Rus petrol ve petrol ürünlerini ithal eden üye devletlerin bu ürünleri diğer üye ve üçüncü ülkelere yeniden satmasına izin verilmemiştir.²⁴

6 Ekim 2022 (Sekizinci Yaptırım Paketi): Rusya'nın Ukrayna'nın Donetsk, Luhansk, Zaporijya ve Herson bölgelerini ilhak etmesi ve savaşın hız kesmeden devam etmesi nedeniyle AB Konseyi sekizinci yaptırım paketini onaylayarak, Rus ham petrolü ve türevlerinin ticaretine tavan fiyat koyma kararı almıştır.²⁵ Bu paket ile Rusya'nın petrol fiyatlarının yükseldiği bir dönemde petrol ve petrol ürünleri ticaretinden yüksek gelir elde etmesinin önüne geçerek piyasaların, istikrarına destek olunması ve savaştan daha fazla etkilenmesi amaçlanmıştır.

Sekizinci Yaptırım Paketi ile daha önce kabul edilen paketler birlikte değerlendirildiğinde; AB, Rusya'dan deniz yoluyla ham petrol ithalatını bazı istisnalar dışında 5 Aralık 2022 tarihi itibarıyla yasaklarken, AB operatörleri tarafından Rus petrolünün taşınmasına ilişkin sigorta ve re-asürans hizmetleri verilmesi de engellenmektedir. Ancak, Rus petrolünün AB dışındaki üçüncü ülkelere belirlenecek

²¹ "Russian crude exports resume via Druzhba pipeline after rocket briefly halts flows," S&P Global (2022), erişim 18.05.2023, <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/oil/111622-russian-crude-exports-resume-via-druzhba-pipeline-after-rocket-briefly-halts-flows>

²² "Bulgaria, Croatia get oil ban exemptions as EU agrees new sanctions against Russia," SeeNews (2022), erişim 18.05.2023, <https://seenews.com/news/bulgaria-croatia-get-oil-ban-exemptions-as-eu-agrees-new-sanctions-against-russia-787039>

²³ "Bulgaria, Croatia get oil ban exemptions as EU agrees new sanctions against Russia."

²⁴ Selçuk Esenyel, M. Türker Yıldırım & Yeşim Kadioğlu, "Rusya'ya Yönelik Son AB, Birleşik Krallık, ABD Yaptırımları İle Rus Karşı Yaptırımlarına Genel Bir Bakış Ve Sözde "Dost Olmayan Ülkelere" Karşı Alınan Diğer Önlemler," Mondaq (2022), erişim 10.01.2023, <https://www.mondaq.com/turkey/export-controls-trade-investment-sanctions/1212366/rusya39ya-ynelik-son-ab-birle351ik-krallik-abd-yaptirimlari-304le-rus-kar351i-yaptirimlari-gene-bir-baki351-ve-szde-dost-olmayan-lkelere-kar351i-alinan-di287er-nlemler>

²⁵ "EU adopts its latest package of sanctions against Russia over the illegal annexation of Ukraine's Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhia and Kherson regions," Council of the European Union, erişim 28.05.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/06/eu-adopts-its-latest-package-of-sanctions-against-russia-over-the-illegal-annexation-of-ukraine-s-donetsk-luhansk-zaporizhzhia-and-kherson-regions/>

tavan fiyat veya altında satılması durumunda AB operatörlerinin taşıma hizmeti vermesine izin verilirken, tavan fiyatın üzerinde satılan petrol kargolarına hizmet verilmesi yasaklanmıştır. Paket kapsamında, fiyat ve taşınacağı ülkeden bağımsız olarak AB menşeli firmalar tarafından Rus petrolünün taşınması için sigorta hizmeti kesinlikle verilmemesi karara bağlanmıştır.²⁶

3 Aralık 2022: 3 Haziran 2022’de AB Resmi Gazetesi’nde yayımlanan Altıncı Yaptırım Paketi ile 5 Aralık 2022’de AB ülkeleri tarafından Rus petrolünün ithali yasaklanmış, 6 Ekim 2022 tarihinde yayınlanan Sekizinci Yaptırım Paketi’nde ise 5 Aralık 2022’den itibaren AB operatörleri tarafından üçüncü ülkelere taşınacak Rus petrolünün satış fiyatına tavan fiyat uygulanmasına karar verilmiştir. Ancak tavan fiyat mekanizmasının nasıl işleyeceği yönünde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

AB Konseyi tarafından 3 Aralık 2022 tarihinde alınan yeni bir kararla tavan fiyat uygulanmasına yönelik yeni bir düzenleme yapılmıştır. Alınan kararın amacı; küresel petrol piyasasında Rusya’dan denizyolu ile yapılan petrol ticaretinin güvenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, savaş nedeniyle petrol fiyatları üzerindeki baskıyı azaltmak ve Rusya’nın savaşı finanse etme kabiliyetini azaltmaktır.²⁷ Bu kapsamda, Rus ham petrolünün AB üyesi ülkeler dışından üçüncü ülkelere ithalatında AB operatörlerinin taşıma, finansman, sigorta ve teknik yardım hizmetleri sağlayabilmesi için petrol fiyatının varil başına 60 ABD doları veya altında olması; 5 Aralık 2022 tarihi itibarıyla uygulamaya başlanması kararlaştırılmıştır.²⁸

Belirlenen tavan fiyatın Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verileri dikkate alınarak Komisyon tarafından iki ayda bir periyodik olarak yeniden değerlendirilmesi ve yeni tavan fiyatın değerlendirme dönemindeki petrol fiyatlarına göre belirlenmesi ve belirlenecek yeni fiyatın piyasa fiyatlarının en az %5 altında tutulması amaçlanmıştır.²⁹

Sekizinci Yaptırım Paketi’nde, 2710 GTİP numarası ile başlayan Rus petrol ürünlerinin AB üye ülkeleri tarafından ithalatına ilişkin yasağın 5 Şubat 2023 tarihinde başlamasına karar verilmiş, ancak yasakla birlikte bu ürünlere uygulanacak tavan fiyat belirlenmemiştir.

Şubat 2022’den itibaren AB üyesi ülkeler tarafından Rus enerji sektörü de dâhil olmak üzere yaptırımların uygulanması Rusya’nın enerji gelirlerinde bir miktar düşüşe neden olmuş ancak söz konusu yaptırımlar AB petrol sektörünü de etkilemiştir. Petrol sektörü üzerindeki bu etki 2022 yılında AB ülkeleri tarafından fazla hissedilmemiş olup, 2023 yılı Şubat ayından itibaren uygulamaya konulacak Rus petrol ürünlerine yönelik ithalat yasağı ile bu etkinin AB üye ülkeleri tarafından derinden hissedileceği düşünülmektedir. Küresel motorin ithalatından üye ülkeler yıllık 50-60 milyon tonluk

²⁶ “Council Regulation (EU) 2022/1904 of 6 October 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia’s actions destabilizing the situation in Ukraine,” Eur-lex.europa.eu, erişim 27.02.2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:259I:FULL&from=EN>

²⁷ Pascal Bineü, et al., “EU and UK Price Cap on Russian Crude Oil,” Skadden (2022), erişim 24.01.2023, <https://www.skadden.com/insights/publications/2022/12/eu-and-uk-price-cap-on-russian-crude-oil>

²⁸ “Russian oil: EU agrees on level of price cap,” Council of the European Union, erişim 06.01.2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/03/russian-oil-eu-agrees-on-level-of-price-cap/>

²⁹ “Russian oil: EU agrees on level of price cap.”

ithalat ile küresel boyutta birinci sırada yer alırken, bu ithalatın yaklaşık yarısı Rusya'dan yapılmaktadır.³⁰ Şubat 2023 yasakları ile AB'nin Rus motorini yerine Çin, Hindistan, Suudi Arabistan, ABD gibi daha uzak bölgelerden motorin ithal etmesi beklenmektedir. Bu durumun hem motorin fiyatlarında hem de motorin tedarik süresinde artış anlamına gelmesinden dolayı AB petrol piyasasının yaptırımlardan 2023 yılında 2022 yılına göre daha fazla etkileneceği ön görülmektedir.

b) ABD Tarafından Uygulanan Yaptırımlar

ABD'de düşük kükürtlü petrolü işleyecek rafinerilerin ülkenin batısında olması ülkede üretilen petrolün bu rafinerilere taşınmasının coğrafik ve lojistik olarak zor olması nedeniyle ABD, savaş öncesinde, Rusya'nın da aralarında bulunduğu ülkelerden düşük kükürtlü hafif petrol ithal etmekteydi. 2021 yılı verilerine göre; ABD'nin petrol ihtiyacının %3'ü ve petrol ürünleri ihtiyacının %1'i Rusya'dan karşılanmıştır.³¹ Bu veriler ışığında, AB üyesi ülkeler gibi Rus petrolüne bağımlı olmayan ABD için Rus enerji sektörüne yaptırım kararı almasının daha kolay olduğu görülmektedir.

Savaşın başlamasıyla birlikte, ABD'nin AB Konseyi'nin aldığı yaptırım kararlarına benzer kararlar alarak uygulamaya koyduğu görülmektedir. Örneğin; AB Konseyi'nin 3 Haziran 2022'de kabul ettiği Altıncı Yaptırım Paketi'nde yer alan Rusya'dan ham petrol ithalatının yasaklanması kararı, ABD'de 8 Mart 2022 tarihli Başkanlık Emri ile uygulanmaya başlamıştır.³²

2 Eylül 2022 tarihinde "Tavan Fiyat Koalisyonu" olarak bilinen ve G-7 üyelerinden oluşan ülkeler, Rus petrol ve petrol ürünlerinin deniz yoluyla üçüncü ülkelere ithalatında tavan fiyat uygulamasına karar vermiş ve bu doğrultuda, ABD 22 Kasım 2022 tarihinde gerekli yasal düzenlemeleri yapmıştır. Bu yasal düzenleme ile Rusya'ya karşı uygulanacak ithalat yasağı başlangıcı petrol ürünleri için 5 Şubat 2023 olarak belirlenmiştir.³³

ABD petrol piyasasının Rusya'ya uygulanan yaptırımlardan etkilenmeyeceği aksine AB petrol ve petrol ürünleri pazarında ürün ihtiyacının büyük bölümünü karşılayacağı ön görülmektedir. Diğer bir deyişle, ABD'nin bu yaptırımlar sonrasında AB pazarında tedarikçi olarak payını artıracığı ve Rusya'nın pazar payının büyük bir kısmını ele geçireceği beklenmektedir.

c) Birleşik Krallık Tarafından Uygulanan Yaptırımlar

Birleşik Krallık yaptırım uygulayan diğer ülkelerle ortak hedeflere sahip olmakla birlikte, uyguladığı yaptırımlarla ekonomisini ve iç siyasetini etkileyen Rus oligarkları da etkisiz hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Rus oligarkların siyasi ve ekonomik olarak

³⁰ Sergey Vakulenko, "A Big Bang? Anticipating the Impact of Europe's Sanctions on Russian Energy," Carnegie Endowment for International Peace, erişim 26.01.2023, <https://carnegieendowment.org/politika/87318>

³¹ AFPM, "Oil and Petroleum Imports From Russia Explained-Updated," erişim 25.01.2023, <https://www.afpm.org/newsroom/blog/oil-and-petroleum-imports-russia-explained-updated>

³² "General License No. 16- Authorizing Transactions Related To Certain Imports Prohibited By Executive Order of March 8, 2022 Prohibiting Certain Imports And New Investments With Respect To Continued Russian Federation Efforts To Undermine The Sovereignty And Territorial Integrity Of Ukraine," ofac.treasury.gov, erişim 18.05.2023, <https://ofac.treasury.gov/media/919021/download?inline>

³³ "Determination Pursuant to Section 1(a) (ii) of Executive Order 14071: Prohibition on Certain Services as They Relate to the Maritime Transport of Petroleum Products of Russian Federation Origin," ofac.treasury.gov, erişim 18.05.2023, <https://ofac.treasury.gov/media/931021/download?inline>

güçlenmesini ve Birleşik Krallık ve sömürgelerinin kara para aklama merkezi olarak kullanmasını önlemek için de yaptırımları uygulamaya koymaktadır.³⁴

AB tarafından 2014 yılında Tüzük ile uygulamaya konan kısıtlamalara ek olarak Şubat 2022 itibarıyla AB üye ülkeleri, ABD, Kanada ve Japonya gibi müttefik ülkeler tarafından uygulanan yaptırımların benzerleri Birleşik Krallık'ta da uygulanmaya başlamıştır. 31 Ocak 2021 itibarıyla fiilen AB'den ayrılan Birleşik Krallık'ın Rusya'ya karşı aldığı yaptırım kararları incelendiğinde; enerji sektörüne yönelik alınan yaptırım kararlarının daha detaylı olduğu görülmektedir.

Birleşik Krallık, petrol talebinin %8'ini, doğalgaz talebinin yaklaşık %4'ünü Rusya'dan sağlamakta olup, Rusya'ya AB üye ülkelere göre daha az bağımlıdır.³⁵ Bu nedenle, Birleşik Krallık'ın AB Konseyi kararlarına göre daha ağır yaptırımları uyguladığı görülmektedir. AB Konseyi tarafından 3 Haziran 2022'de çıkarılan Altıncı Yaptırım Paketi kapsamında Rusya'dan deniz yoluyla petrol ve petrol ürünlerinin ithaline yönelik olarak; 2709 GTİP numarası ile başlayan ham petrol ile 2710 GTİP numarası ile başlayan petrol ürünleri ithalatı sırasıyla 5 Aralık 2022 ve 5 Şubat 2023 tarihleri itibarıyla yasaklanmıştır. Birleşik Krallık ise Rusya'dan deniz yoluyla petrol ve petrol ürünleri ithalatını 31 Aralık 2022 itibarıyla tamamen sonlandırmıştır.³⁶ Bununla beraber Rusya'dan ithal edilecek petrol ürünleri listesi, 2709-2715 GTİP numarası (2711.11 ile başlayan LNG dâhil değildir)³⁷ ile başlayan petrol ve petrol ürünleri ile 2207 ile başlayan etanol ve 3826 ile başlayan biyodizel olacak şekilde Birleşik Krallık tarafından genişletilerek uygulamaya konulmuştur.³⁸

AB'nin Sekizinci Yaptırım Paketi ile getirdiği tavan fiyat mekanizmasına benzer bir uygulama, 31 Aralık 2022'de Birleşik Krallık tarafından hayata geçirilmiştir. Tavan fiyat uygulamasına ek olarak, onay ve kayıt tutma zorunluluğu da 5 Aralık 2022 tarihli yasal düzenleme ile uygulamaya konulmuştur.³⁹

Rus petrolüne bağımlılığı oldukça düşük olan Birleşik Krallık petrol sektörünün, Rus enerji ürünleri ithalatına getirilen yasaklardan fazla etkilenmeyeceği ön görülmektedir. Birleşik Krallık'ın, Rusya'dan ithal ettiği petrol ve petrol ürünlerini ABD, Kanada ve Latin Amerika gibi diğer ihracatçılardan karşılayacağı düşünülmektedir.

³⁴ Jonathan Gornall, "Shakedown of Russia's Oligarchs Harms Britain's Reputation as a Country of Land and Order," Arab News (2022), erişim 25.01.2023, <https://www.arabnews.com/node/2048476>

³⁵ "UK to Phase Out Russian Oil Imports," Gov.uk, erişim 17.01.2023, [https://www.gov.uk/government/news/uk-to-phase-out-russian-oil-imports#:~:text=source%20of%20income-,The%20UK%20will%20phase%20out%20imports%20of%20Russian%20oil%20in,today%20\(Tuesday%208%20March\)](https://www.gov.uk/government/news/uk-to-phase-out-russian-oil-imports#:~:text=source%20of%20income-,The%20UK%20will%20phase%20out%20imports%20of%20Russian%20oil%20in,today%20(Tuesday%208%20March))

³⁶ "The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) (No.14) Regulations 2022," legislation.gov.uk, erişim 18.05.2023, <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2022/850/made>

³⁷ "Guidance: UK Ban on Russian Oil and Oil Products," Gov.uk, erişim 25.01.2023, <https://www.gov.uk/government/publications/uk-ban-on-russian-oil-and-oil-products/uk-ban-on-russian-oil-and-oil-products#how-to-determine-the-origin-of-oil-imports-to-the-uk>

³⁸ T. Leigh Hansson, et al., "Latest UK Sanctions against Russia-Oil Ban, Insurance, Gold, Coal and Business Services," Reed Smith (2022), erişim 17.01.2023, <https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2022/07/latest-uk-sanctions-against-russia>

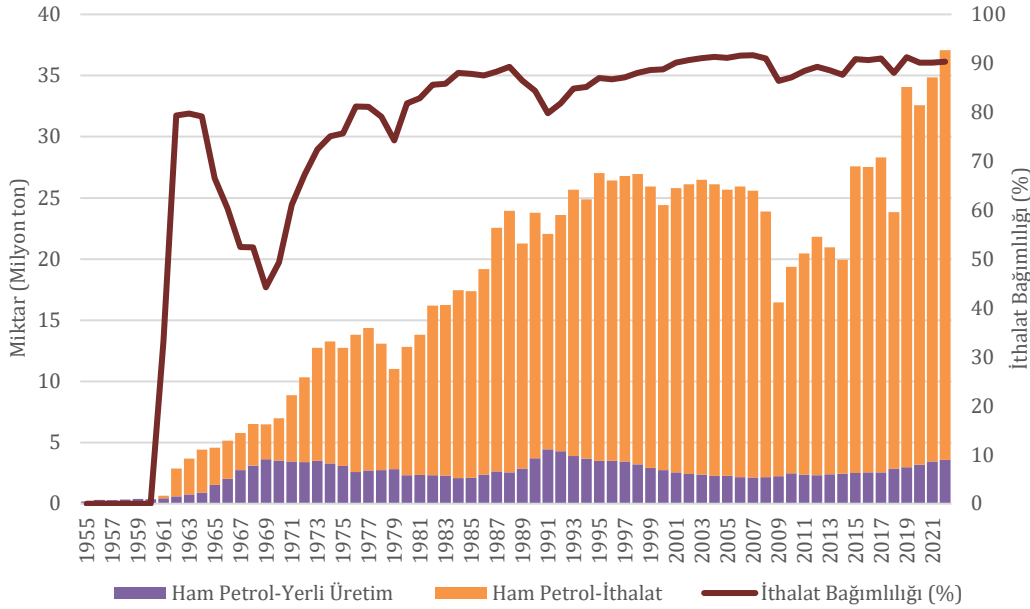
³⁹ "The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) (No.16) Regulations 2022," legislation.gov.uk, erişim 18.05.2023, <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2022/1122/made>

2) Türk Petrol Piyasası

Türkiye, jeopolitik olarak çok önemli bir konuma sahip olmasına rağmen maalesef ham petrol üretiminin talebin çok altında kalması nedeniyle petrol fakiri bir ülkedir. Bu nedenle, sürekli artan petrol tüketimini karşılamak için büyük miktarlarda ham petrol ve petrol ürünleri ithal etmek zorundadır.

Şekil-1'de görüldüğü gibi 1960'lı yılların başında ham petrol ithalatı başlamış ve yıllar içinde artan petrol talebi ithalat yoluyla karşılanmıştır. 2022 yılına gelindiğinde yaklaşık 3,5 milyon ton ham petrol üretilirken 34 milyon ton⁴⁰ ham petrol ithal edilmiştir. Son kırk yıllık dönemde olduğu gibi Türkiye'nin ham petrol dışa bağımlılık oranı %90'ın üzerinde gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin ham petrolde dışa bağımlılığı talep artışı ile doğru orantılı olarak artmıştır.

Şekil 1: 1955-2022 Yıllarında Türkiye'de Ham Petrol Üretimi, İthalatı ve Ham Petrol İthalat Bağımlılığı

Kaynak: ETKB Genel Enerji Denge Tabloları, MAPEG Petrol Faaliyet Raporları⁴¹, DPT Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyon Raporları (Petrol) ve EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları.

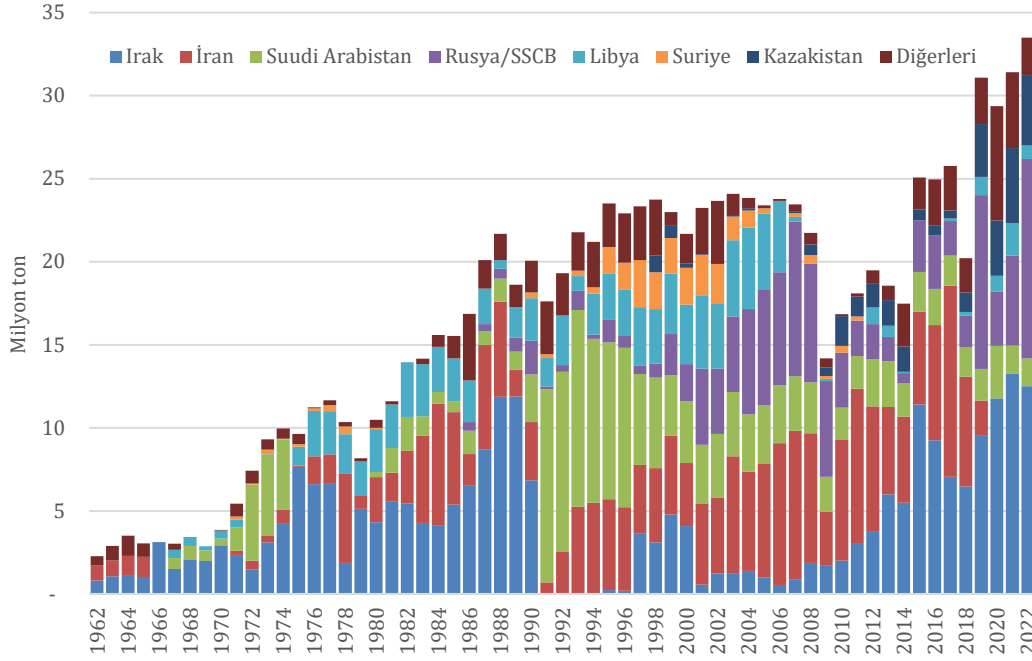
Türkiye'nin 1955-2022 yıllarından yapmış olduğu ham petrol üretimi, ithalatı ve bu verilere göre hesaplanan ithalat bağımlılığı Şekil-1'de verilmiştir. Bu kapsamda, 1962-2022 döneminde farklı ülkelerden ham petrol ithal edilmesine rağmen; bu dönemde ham petrol ithalatının yaklaşık %86'sının İran, Irak, Rusya Federasyonu, Suudi Arabistan ve Libya'dan yapıldığı görülmektedir. 1960'lı yılların başında ithalat bağımlılığı artmaya başlayan Türkiye'nin, 1962-2022 döneminde farklı ülkelerden ithal ettiği ham petrol miktarı ve ithalatçı ülkeler Şekil-2'de verilmektedir. Şekil-2'de detayları verildiği üzere,

⁴⁰ EPDK, "Petrol Piyasası Sektör Raporu Kasım 2022," erişim 05.02.2023, <https://www.epdk.gov.tr/Detay/DownloadDocument?id=/nBcNstR00I=>

⁴¹ MAPEG, "Yıllar İtibarıyla Ham Petrol ve Doğalgaz Üretimi," erişim 05.02.2023, https://www.mapeg.gov.tr/Uploads/Petrolistatistik/2021/2021_Yillar_Itibariyle_Ham_Petrol_ve_Dogalgaz_Uretimi.xls

son on yılda İran'a uygulanan yaptırımlar nedeniyle İran'dan ithalat yapılmadığı ve İran petrolü yerine Irak, Rusya ve Kazakistan'dan ham petrol ithalatına ağırlık verildiği görülmektedir.

Şekil 2: 1962-2022 Yıllarında Ülkelere Göre Ham Petrol İthalatı

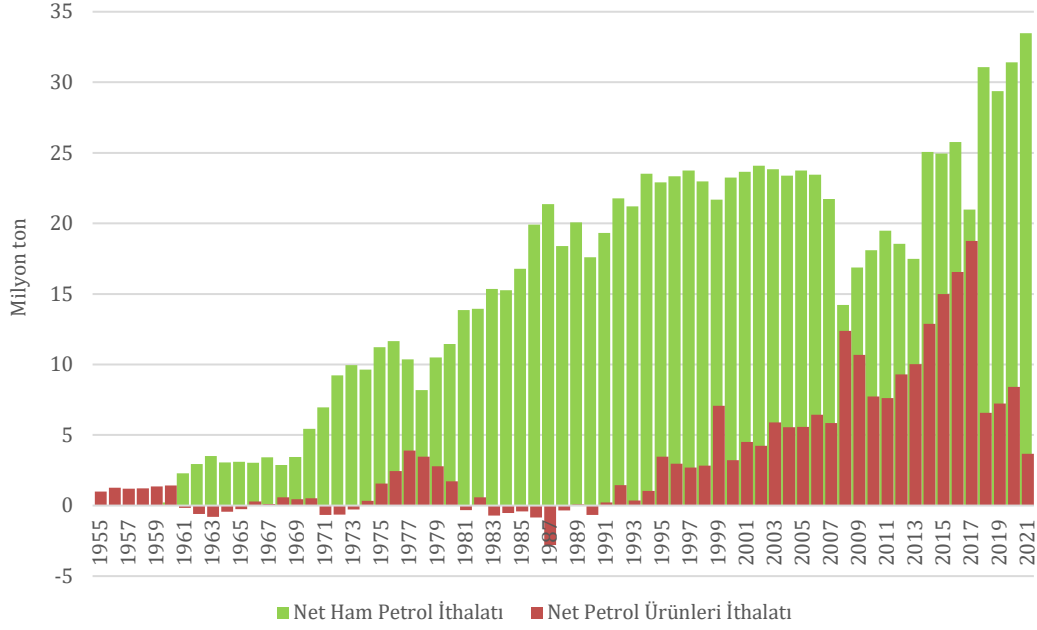

Kaynak: MAPEG Petrol Faaliyet Raporları ve EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları

Ham petrol işleme kapasitesi 43 milyon ton/yıl (879 bin varil/gün)⁴² olan beş aktif Türk rafinerisi hem yerli hem de ithal ham petrol işleyerek akaryakıt (benzin, motorin, fuel oil, ihrakiye (denizcilik ve havacılık yakıtları)) üretmektedir. Ayrıca Türkiye, akaryakıt üretiminde kullanılan petrol esaslı ara ürünleri de ithal ederek petrol ürünleri ihtiyacını karşılamaktadır. Şekil-1'de de verilen veriler doğrultusunda, Türkiye'nin petrol ürünleri ihtiyacı rafineri üretimi ve piyasa oyuncuları tarafından ithal edilen petrol ürünlerinden karşılanmaktadır.

1955-2022 yıllarında Türkiye'nin yapmış olduğu net ham petrol ve petrol ürünleri ithalatı Şekil-3'te vermektedir. Şekil-1 ve 2'de verilen verilere göre Türkiye'nin ham petrol ithalatı sürekli artarken, ham petrol ihracatının olmaması nedeniyle, Şekil-3'te de görüldüğü gibi net ham petrol ithalatı da sürekli artış göstermektedir. Petrol ürünleri net ithalatı ise yıllar itibarıyla farklı bir seyir izlemiştir. 1960-1965 ile 1981-1990 yıllarında ithalata göre daha fazla petrol ürünü ihraç edilmesi sebebiyle net petrol ürünleri ithalatı negatif değerler alırken; özellikle 1995-2017 döneminde net petrol ürünleri ithalatı sürekli artış göstermiştir. 2017 yılı sonrasında petrol ürünleri ithalatı azalırken ham petrol ithalatının ciddi miktarda arttığı gözlenmiştir (Şekil-3).

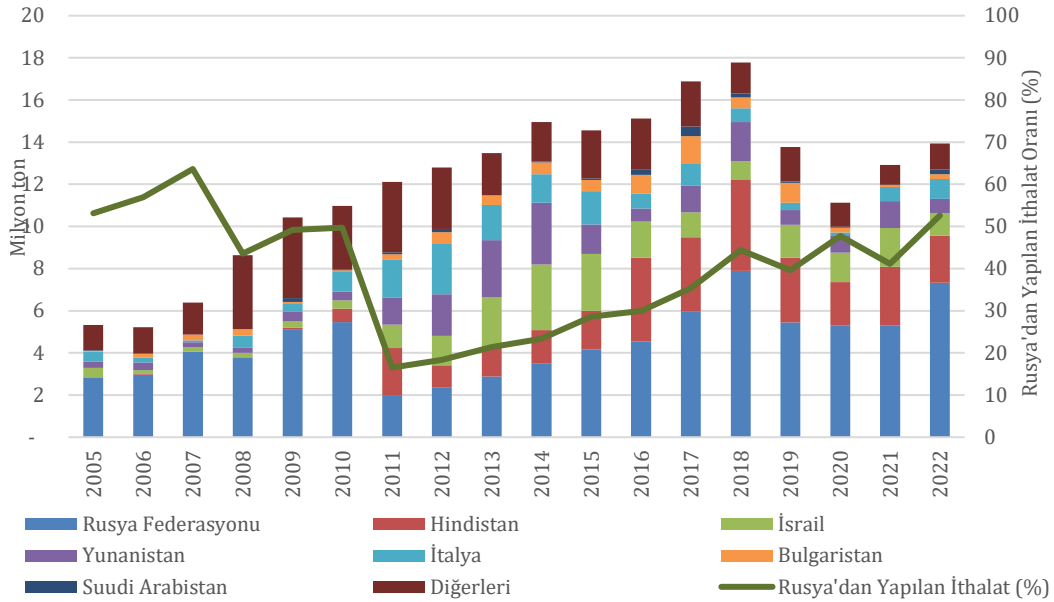
⁴² EPDK, "Petrol Piyasası Rafinerici Lisansları," erişim 18.05.2023, <https://lisans.epdk.gov.tr/epvys-web/faces/pages/lisans/petrolRafineri/petrolRafineriOzetSorgula.xhtml>

Şekil 3: 1955-2022 Yıllarında Türkiye'de Yapılan Ham Petrol Ve Petrol Ürünleri Net İthalatı⁴³

Kaynak: MAPEG Petrol Faaliyet Raporları ve EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları

Son yıllarda gerçekleşen petrol ve petrol ürünleri ithalatına bakıldığında (Şekil-3), rafinerilerin net ham petrol ithalatında artış, petrol ürünleri net ithalatında ise düşüş olduğu görülmektedir. Bu durum kâr amacı ile faaliyet gösteren rafinerilerin petrol ürünleri üretimini daha çok ham petrolden yapmayı tercih ettiğini göstermektedir.

Şekil 4: 2005-2022 Yıllarında Ülkelere Göre Petrol Ürünleri Net İthalatı

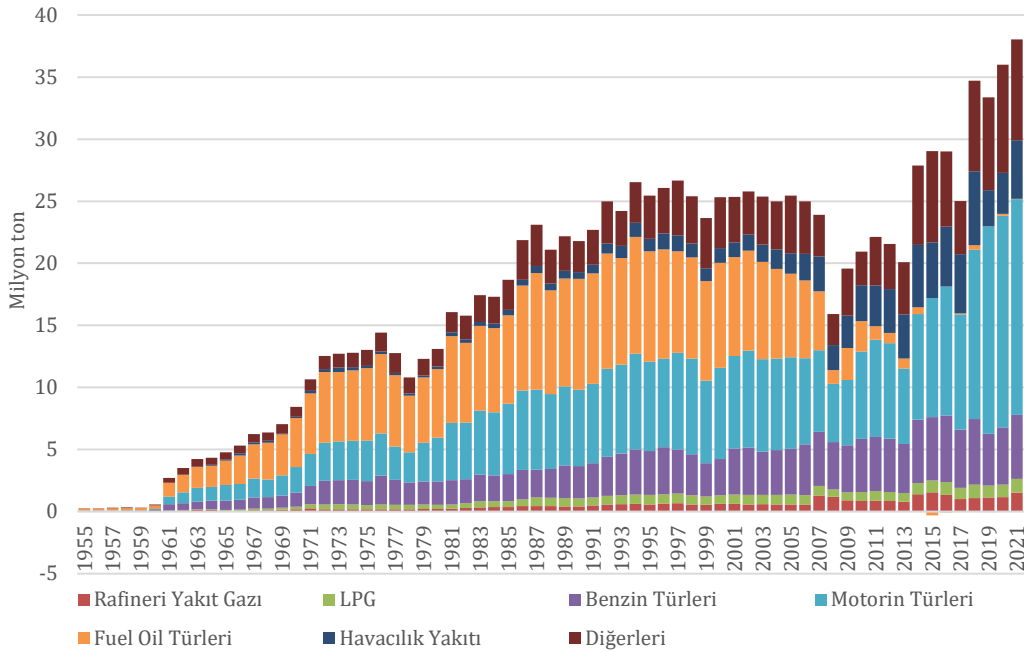
Kaynak: EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları

⁴³ Net ithalat, ithalattan ihracatın çıkarılmasıyla hesaplanmıştır.

Artan petrol ürünleri talebini rafineri üretimi ile karşılayamayan Türkiye, talep ile üretim arasındaki farkı petrol ürünleri ithalat ederek karşılamaktadır. 2005-2022 yıllarında net petrol ürünleri ithalatının ülkelere göre dağılımı Şekil-4'te verilmektedir. Şekil-4'e göre; petrol ürünleri Rusya, Hindistan, İtalya ve İsrail gibi birçok farklı ülkelerden ithal edilirken Rusya'nın payı son on yıl içerisinde önemli ölçüde artmıştır.

1955-2022 yılları arasında ülkemizde yapılan petrol ürünleri üretimine ilişkin değişim Şekil-5'te verilmiş olup; bu grafikte, rafineriler tarafından yüksek kaliteli yakıt üretmek için yapılan yatırımlar, yakıt kalitesinin değişmesi ve çevresel nedenlerle alınan önlemler (örneğin IMO 2020 uygulamaları vb.) nedeniyle rafineri üretiminin etkilendiği gözlenmektedir. Şekil-5'te de görüldüğü üzere, 2000'li yılların ortalarına kadar önemli miktarda fuel oil üreten Türk rafinerilerinin⁴⁴ yaptıkları yatırımlar ve yasal düzenlemeler nedeniyle fuel oil üretimlerini önemli ölçüde azalttıkları ve daha düşük kükürlü ürünlerin üretimine yöneldikleri görülmektedir. TÜPRAŞ İzmit rafinerisinde 2015 yılında hizmete giren Fuel Oil Dönüşüm Tesisi (RUP) ve 2018 yılında üretime başlayan Star rafinerisi ile Türk rafinerilerinin ürettiği petrol ürünlerinin oransal olarak değiştiği gözlenmektedir. EPDK tarafından yayınlanan yıllık sektör raporlarına göre; rafineri üretiminin %70'ini benzin, motorin türleri ile havacılık yakıtları oluşturmaktadır.

Şekil 5: 1955-2022 Yıllarında Türkiye'de Petrol Ürünleri Üretimi⁴⁵

Kaynak: MAPEG Petrol Faaliyet Raporları ve EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları

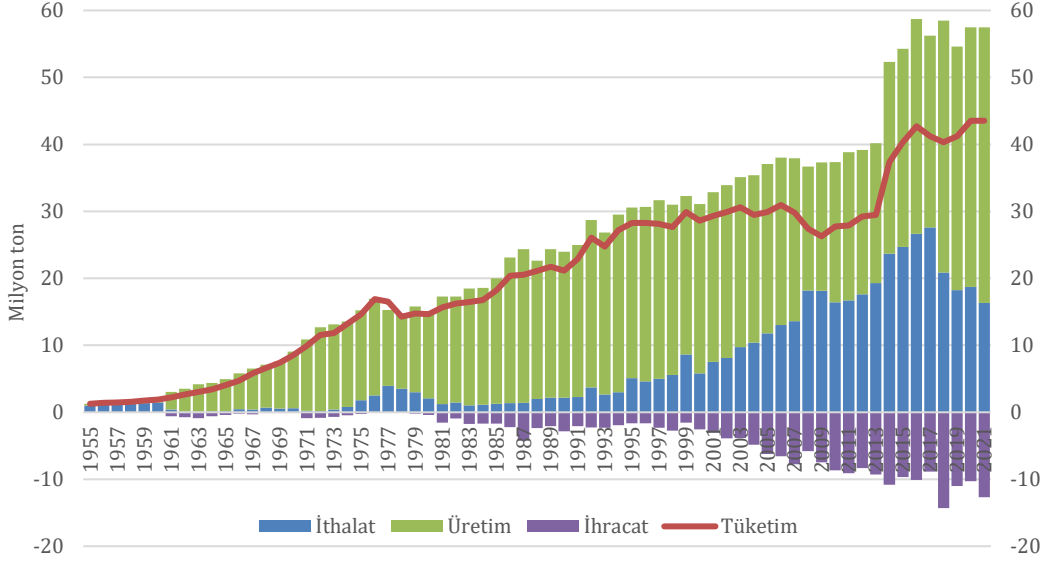
⁴⁴ 1955-2022 yılları arasında Türkiye'de, 1955 yılında Batman, 1961 yılında İzmit, 1962 yılında Ataç (2004 yılında rafinaj faaliyetleri durdurulmuştur), 1972 yılında İzmir, 1986 yılında Orta Anadolu (Kırıkkale) ve 2018 yılında Star rafinerileri üretime başlamıştır.

⁴⁵ Rafineri(ler) tarafından üretilen ve yüksek katma değerli ürünlerin üretiminde kullanılan ve stoklarda bulunan fuel oil türlerinin yeniden rafinasyon işlemine tabi tutulması nedeniyle bazı yıllarda fuel oil üretimi "eksi" olarak hesaplanmıştır.

Son yıllarda rafinerilerde yüksek miktarda benzin, motorin türleri ve havacılık yakıtlarının üretildiği, üretilen bu ürünlerin bir kısmının ülke genelinde tüketildiği, geri kalanının ise ihraç edildiği görülmektedir. 1955-2022 yılları arasında petrol ürünleri ile ilgili faaliyetler (ithalat, üretim, ihracat ve tüketim) Şekil-6'da verilmiş olup, bu grafiğe göre ülke genelinde petrol ürünleri ithalatı ve üretimi artarken, son yıllarda petrol ürünleri ihracatı da artış göstermiştir.

Şekil 6: 1955-2022 Yıllarında Türkiye'de Petrol Ürünleri Hareketleri

Kaynak: MAPEG Petrol Faaliyet Raporları ve EPDK Petrol Piyasası Sektör Raporları

Önümüzdeki dönemde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın tahminlerine göre Türkiye'nin petrol ve petrol ürünlerine olan bağımlılığının devam edeceği ve petrol arama ve üretim faaliyetlerinde önemli bir değişiklik olmayacağı dikkate alındığında, Türkiye'nin önemli bir petrol ithalatçısı olma durumunun yakın gelecekte değişmeyeceği değerlendirilmektedir. 2021 yılında %84,5 paya sahip fosil yakıtların⁴⁶ payının 2035 yılında %70,4'e düşeceği tahmin edilmekle birlikte; 2035 yılında ham petrol kullanımının fosil yakıt kullanımı kadar azalmayacağı ve toplam birincil enerji ihtiyacının %26,5'inin ham petrolden karşılanacağı ön görülmektedir.⁴⁷ Bu öngörü doğrultusunda, 2053 yılında net sıfır karbon salınımı hedefine ulaşmak için uygulanacak politikalarla ham petrol ve petrol ürünleri tüketiminin daha da azalacağı ancak petrolün tamamen kullanım dışı bırakılmayacağı düşünülmektedir.

3) Yaptırımların Türk Petrol Piyasasına Etkisi

ABD, AB üyesi ülkeler, Birleşik Krallık ve müttefikleri tarafından 2014 yılında başlayan ve Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile devam eden süreçte küresel

⁴⁶ ETKB, "2021 Yılı Ulusal Enerji Denge Tablosu," erişim 09.02.2023, https://enerji.gov.tr//Media/Dizin/EIGM/tr/Raporlar/Ulusal_Enerji_Denge_Tablolari/2021.xlsx

⁴⁷ ETKB, "Türkiye Ulusal Enerji Planı," erişim 09.02.2023, https://enerji.gov.tr//Media/Dizin/EIGM/tr/Raporlar/TUEP/T%C3%BCrkiye_Ulusal_Enerji_Plan%C4%B1.pdf

enerji sektörünü de etkileyecek yaptırımlar hayata geçirilmiştir.⁴⁸ 5 Aralık 2022’de yürürlüğe giren en etkili yaptırımlardan biri, Rus ham petrolünün AB üyesi ülke olmayan ülkelere AB operatörleri aracılığıyla ithal edilebilmesi için Rus petrolünün varil fiyatının 60 ABD doları veya altında olması koşulu getirilmesidir. Bir diğer etkili yaptırım ise ABD, AB üyesi devletler ve müttefiklerininin 2710 GTİP numarası ile başlayan Rus petrol ürünleri ithalinin 5 Şubat 2023 itibarıyla yasaklanmasıdır.

2022 yılı Şubat ayı itibarıyla uygulanan yaptırımlar, 2022 yılında ham petrol ve petrol ürünleri ithalat-ihracat trafiğinin değişmesine neden olmuştur.⁴⁹ Rus ham petrolü ve petrol ürünleri ithal eden AB üyesi ülkelerin yaptırımlar nedeniyle önemli miktarda Rus petrolünü almadığı ve bu ürünlerin ağırlıklı olarak Çin ve Hindistan gibi Asya ülkeleri tarafından satın alındığı görülmüştür.

Rusya’nın, detayları Tablo-1’de verilen, 2021 ve 2022 yıllarındaki toplam petrol ihracatı incelendiğinde; AB üyesi ülkeler, ABD, Birleşik Krallık ve müttefikleri tarafından Rusya’ya uygulanan yaptırımların Rus petrol ihracatını fazla etkilemediği görülmektedir. 5 Aralık 2022 ve 5 Şubat 2023 tarihlerinde yürürlüğe giren petrol ürünleri kısıtlamaları nedeniyle Rus petrolünün rotasının batıdan doğuya doğru kaydığı ve Rusya’nın ticari ortaklarının da değiştiği görülmektedir. Rusya’nın 2021, 2022 ve 2023 yılının ilk iki ayında yaptığı ham petrol ve petrol ürünleri ihracatı bölgelere göre Tablo-1’de verilmektedir. 2022 yılında AB üye ülkelerinin Rusya’dan petrol ve petrol ürünleri ithalatına kısıtlama getirilmesiyle açığa çıkan ürünlerin büyük bir kısmı başta Çin ve Hindistan tarafından ithal edilmiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte Çin ve Hindistan’ın Rusya’dan yaptığı petrol ve petrol ürünleri ithalatına bakıldığında (Tablo-1), Rus petrolünün ekseriyetle Hindistan’a doğru yöneldiği görülmektedir. Petrol ve petrol ürünleri ihtiyacının %85’ini ithalat yoluyla ve Rusya-Ukrayna savaşı öncesinde ağırlıklı olarak Orta Doğu’dan sağlayan Hindistan, 2022 yılında bu ihtiyacının %25’ini Rusya’dan karşılamıştır. ABD ve AB ülkeleri tarafından uygulanan tavan fiyat uygulaması sonrasında, Hindistan’ın Rusya’dan ithalatının daha da arttığı görülmektedir.⁵⁰

Rusya-Ukrayna Savaşı’nın başlamasıyla birlikte Hindistan’ın Rusya’dan petrol ve petrol ürünleri ithalatı artarken, Hindistan’ın petrol ürünleri (özellikle motorin ve havacılık yakıtı) ihracatının arttığı gözlenmektedir.⁵¹ Hindistan, ABD ve Çin’den sonra dünyanın en büyük üçüncü tüketicisi olup, 23 rafinerisiyle dünyanın dördüncü büyük petrol işleme kapasitesine sahiptir.⁵² Bu özellikleriyle Hindistan, Rusya’dan ucuza ithal

⁴⁸ Bud Coote, “Impact of Sanctions on Russia’s Energy Sector,” Atlantic Council (2018), erişim 29.05.2023, https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2018/03/Impact_of_Sanctions_on_Russia_s_Energy_Sector_web.pdf

⁴⁹ Jackie Northam, “How Russia’s war in Ukraine is changing the world’s oil markets,” [Podcast], NPR, erişim 29.05.2023, <https://www.npr.org/2023/02/28/1160157753/how-russias-war-in-ukraine-is-changing-the-worlds-oil-markets>

⁵⁰ “India’s Russian oil imports top in 1 million barrels a day in December,” Livemint.com, erişim 23.02.2023, <https://www.livemint.com/industry/energy/indias-russian-oil-imports-top-1-million-barrels-a-day-in-december-11673762196458.html>

⁵¹ “Russian oil gets backdoor entry into Europe via India: How is it boosting exports from New Delhi,” India Today, erişim 21.05.2023, <https://www.indiatoday.in/business/story/russian-oil-gets-backdoor-entry-europe-via-india-boosting-exports-ukraine-war-2356307-2023-04-06>

⁵² “Why is India so thirsty for Russian oil?,” France 24, erişim 21.05.2023, <https://www.france24.com/en/live-news/20230331-why-is-india-so-thirsty-for-russian-oil>

ettiği ham petrolü rafine ettikten sonra başta Avrupa Birliği üyesi ülkelere ihraç etmektedir. Nisan 2022 ile Ocak 2023 döneminde Hindistan'ın AB üyesi ülkelere yaptığı ihracat %20,4 artarak yıllık 11,6 milyon tona ulaşmıştır.⁵³ Diğer bir deyişle, Hindistan'ın ithal ettiği Rus petrol ve petrol ürünleri ile sadece kendi petrol ihtiyacını karşılamadığı aynı zamanda Rus petrolünü rafine ederek ürettiği ürünleri de ihraç ettiği görülmektedir. Rus ham petrolünün rafine edilmesinden sonra üretilen petrol ürünlerinin menşee ülkesi Hindistan olduğundan, bu ürünlerin AB üyesi ülkelere ihracatı ambargo kurallarına aykırı değildir.

Tablo 1: Rusya'nın Bölgelere Göre Ham Petrol ve Petrol Ürünleri İhracatı⁵⁴

İhracatın Yapıldığı Ülke/Bölge	İhracat Miktarı (Milyon varil/gün)									
	2021 yılı Ortalaması	2022 yılı Ortalaması	Tem. 2022	Ağu. 2022	Eyl. 2022	Eki. 2022	Kas. 2022	Ara. 2022	Oca. 2023	Şub. 2023
AB ülkeleri	3,3	3	2,7	2,9	2,5	2,5	2,3	2,2	1,3	0,6
ABD + Birleşik Krallık	0,7	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-
Türkiye	0,2	0,4	0,4	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5
Çin	1,6	1,9	1,8	2	2	2	2	1,9	2,3	2,2
Hindistan	0,1	0,9	1,2	1	1,1	1,2	1,5	1,7	1,6	1,7
OECD-Asya	0,5	0,2	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,1	-	0,1
Diğerleri	1,1	1,2	1,3	1,2	1,4	1,5	1,6	1,6	2,5	2,5
TOPLAM	7,4	7,8	7,3	7,8	7,6	7,9	8	7,9	8,2	7,5
Ham Petrol	4,6	5	4,8	5,1	4,9	5,1	4,9	4,8	5,1	4,6
Petrol Ürünleri	2,8	2,8	2,5	2,7	2,8	2,9	3,1	3,1	3,1	2,6

Kaynak: IEA, Argus, Kpler

Uygulanan yaptırımlar nedeniyle, 2022 yılında Rusya'dan AB üye ülkelere ham petrol ve petrol ürünleri ihracatı azalırken; Çin ve Hindistan'dan sonra Türkiye, Rusya'dan en fazla petrol ve petrol ürünleri ithal eden ülke olmuştur. Savaş öncesinde Türk petrol piyasasında petrol ürünleri ticaretinde önemli bir yere sahip olan Rusya, savaş sonrasında Türkiye ile petrol ticaret hacmini artırmıştır. 2021 yılında Rusya'dan 200 bin varil/gün (10,7 milyon ton/yıl) ham petrol ve petrol ürünü ithal eden Türkiye'nin, 2022 yılında 400 bin varil/gün (19,3 milyon ton/yıl) ithalat yaptığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, 2021 yılında ülkenin toplam ham petrol ihtiyacının %17,3'ü olan 5,4 milyon ton ham petrol Rusya'dan ithal edilirken; 2022 yılında bu rakam 12 milyon ton ile ham petrol ihtiyacının %35,8'lik kısmına tekabül etmiştir. Rusya'dan yapılan ham petrol ithalatı 2021 ve 2022'de oransal olarak %100 artarken, petrol ürünleri ithalatı daha az artarak 2021 ve 2022'de sırasıyla 5,3 ve 7,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.⁵⁵

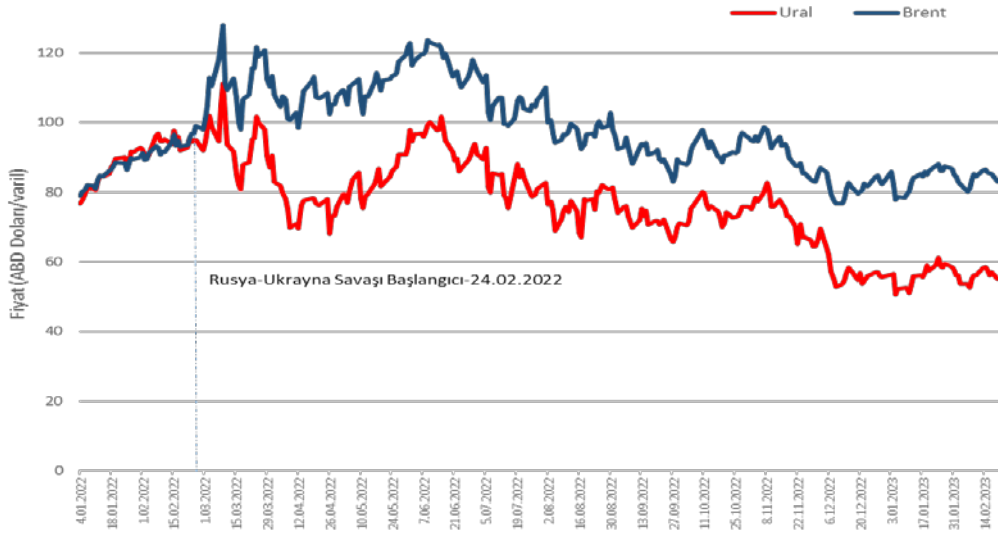
⁵³ "Why is India so thirsty for Russian oil?"

⁵⁴ "IEA: Russian oil exports approached all-time high in January," Oil and Gas Journal, erişim 23.02.2023, <https://www.ogj.com/general-interest/economics-markets/article/14290059/iea-russian-oil-exports-approached-alltime-high-in-january>; "IEA: Russia reroutes trade to sustain oil exports, revenues plunge," Oil and Gas Journal, erişim 21.05.2023, <https://www.ogj.com/general-interest/economics-markets/article/14291123/iea-russia-reroutes-trade-to-sustain-oil-exports-revenues-plunge>

⁵⁵ EPDK, "EPDK Petrol Piyasası Aylık Sektör Raporları-2022," erişim 24.02.2023, <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-104-1008/petrolaylik-sektor-raporu>

Şubat 2022 itibarıyla Rusya'ya uygulanan yaptırımlar nedeniyle, Rus petrolü uluslararası piyasada Brent ve WTI petrollerine göre daha uygun fiyata ithalatçı ülkelere satılmaktadır. Bu durum da Rus petrolünü, kâr amaçlı çalışan rafineriler için daha cazip hale getirmektedir. Petrol ürünlerine ilişkin olarak, savaş sonrasında Rus hükümetinin rafinerilere verdiği devlet teşvikleri savaş öncesine göre artırılarak, Rus rafinerilerinin uluslararası piyasalardaki rekabet güçlerini kaybetmemeleri sağlanırken Rus petrol piyasasında da arz-talep dengesinin korunması amaçlanmıştır.⁵⁶

Şekil 7: Ham Petrol Fiyatları (01.01.2022-22.02.2023) (ABD Doları/Varil)

Kaynak: Investing.com (Ural: Crude Oil Urals Europe CFR Spot, Brent: Brent Oil Futures)

1 Ocak 2022 ile 22 Şubat 2023 dönemine ait ham petrol fiyatları Şekil-7'de verilmiştir. Şekil-7'de görüldüğü üzere, savaş öncesi uluslararası piyasalarda WTI, Brent tipi petrol ile benzer fiyatlardan işlem gören Rus petrolünün fiyatı, yaptırımların ardından ciddi oranda düşmüştür; Brent tipi ham petrol ile Rus petrolünün fiyatı arasında kayda değer oranda fark oluşmuştur. 24 Şubat 2022 ile 22 Şubat 2023 dönemi fiyatları karşılaştırıldığında, Rus petrolünün Brent petrole göre ortalama %24 indirim ile satılmıştır. 5 Aralık 2022 sonrasında da bu oranın yaklaşık %33 arttığı görülmektedir.

Rusya'nın yaptırımlar nedeniyle ihraç ettiği petrole uyguladığı indirim, Türkiye'nin Rus petrol ürünlerine olan talebinin artmasına neden olmuştur. 2022 yılında Rusya'dan yapılan aylık ham petrol ithalatı ile Rus ve Brent tipi ham petrolün aylık ortalama petrol fiyatları Tablo-2'de verilmiştir. Tablo-2'de görüldüğü üzere Türkiye, 2022 yılında Rusya'dan 12 milyon ton ham petrol ithal etmiş ve 2022 yılı Şubat ayı itibarıyla Rus ham petrolü ile diğer ham petrol tipleri arasındaki fiyat farkı açıldığından ithalat için daha az ödeme yapmıştır. Tablo 2'deki veriler ışığında, Türkiye'nin 2022 yılında yaklaşık 1,8 milyar ABD Doları daha az ödeme yaptığı hesaplanmıştır.⁵⁷

⁵⁶ "FSU Oil Monthly," Fgenergy.com, erişim 24.02.2023, <http://www.fgenergy.com/>

⁵⁷ 1 ton ham petrol, 7,33 varil olarak alınmıştır.

Tablo 2: 2022 Yılında Rusya'dan Yapılan Ham Petrol İthalatı

Dönem	Miktar (ton)	Ham Petrol Fiyatı (ABD Doları/varil) ⁵⁸	
		Ural	Brent
Oca.22	493.471	85,60	85,46
Şub.22	446.036	94,10	94,10
Mar.22	303.861	94,00	112,46
Nis.22	1.007.717	75,53	105,88
May.22	1.273.962	84,14	111,96
Haz.22	993.160	94,13	117,50
Tem.22	1.065.979	82,94	105,12
Ağu.22	942.778	76,21	97,35
Eyl.22	1.329.898	71,57	90,31
Eki.22	1.429.283	74,70	92,92
Kas.22	1.751.795	72,94	90,85
Ara.22	963.039	57,06	81,61

Kaynak: EPDK Aylık Sektör Raporları ve investing.com (Ural: Crude Oil Urals Europe CFR Spot, Brent: Brent Oil Futures)

Tablo-2'de verilen verilere ek olarak, 2022 yılında Rusya'dan ithal edilen 7,3 milyon ton petrol ürününün de uluslararası petrol piyasa fiyatlarından daha ucuz olduğu dikkate alındığında, 1,8 milyar ABD Dolarının Rusya'dan yapılan petrol ürünleri ithalatıyla birlikte daha da artacağı değerlendirilmektedir. Ancak net rakamın hesaplanabilmesi için Rusya'dan Türkiye'ye çoğunlukla denizyolu ile taşınan ürünlere uygulanan nakliye maliyetlerindeki değişimin de dikkate alınması gerekmektedir. 24 Şubat 2022 itibarıyla hem savaşa bağlı sigorta bedellerindeki artış hem de Karadeniz havzasında gemi sayısındaki azalma Rusya-Türkiye arası nakliye bedelini yıllık ortalama %80 oranında arttırmıştır.⁵⁹ Bu kapsamda, savaş öncesinde ton başına yaklaşık 20 ABD Doları olan nakliye bedeli, savaşın başlamasıyla 2022 yılında yaklaşık ton başına 35 ABD Dolarına⁶⁰ yükselmiştir. Bu çerçevede, Türkiye, 2022 yılında Rusya'dan yaptığı ham petrol ithalatına toplamda takribi 1,6 milyar ABD Doları⁶¹ daha az ödeme yapmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda, Türkiye'de ham petrol ve petrol ürünleri ithal eden firmaların ve özellikle rafinerilerin 2022 yılında toplam rafineri marjlarının (GRM) ve dolayısıyla kârlılıklarının büyük ölçüde artacağı aşikârdır. Türkiye'de faaliyet gösteren dört rafinerinin sahibi olan Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi'nin (TÜPRAŞ) 2022 net kâr tablosu da bu durumu teyit ederken, TÜPRAŞ rafinerilerinin 2022 kârının 2021 yılına göre %1042 arttığı açıklanmıştır.⁶²

Türkiye'de yaşanan benzer durumun Rusya'ya yaptırım uygulayan diğer ülkelerde de yaşandığı görülmektedir. 5 Aralık 2022 ile 5 Şubat 2023 tarihleri arasındaki dönemde Rusya'dan ham petrol ve petrol ürünleri ithal eden ve Rusya'ya yaptırım uygulayan ülkelerde bulunan enerji şirketleri, Rus petrolünün daha ucuza ithal edilmesine bağlı

⁵⁸ Aritmetik ortalama fiyatını gösterir.

⁵⁹ Maria Bertzeletou, "2022 Crude Tanker Review," The Signal Group (2022), erişim 17.02.2023, <https://www.thesignalgroup.com/newsroom/crude-tanker-annual-review-2022>

⁶⁰ Denizyolu ile dünya çapında ham petrol ve akaryakıt taşımacılığı yapan firmalarla yapılan şifahi görüşmelerde belirtilen fiyattır.

⁶¹ Makalede belirtilen veriler doğrultusunda yazar tarafından hesaplanan değerdir.

⁶² "TÜPRAŞ'ın net kârı 2022'de 10 kat arttı," Sözcü (2023), erişim 17.05.2023, <https://www.sozcu.com.tr/2023/finans/tuprasin-net-kari-2022de-10-kat-artti-7585704/>

olarak önemli kârlar elde etmişlerdir. Bu nedenle, bu ülkeler son kullanıcıları korumak için bazı yasal düzenlemeleri hayata geçirmişlerdir. Örneğin, 7 Ekim 2022 tarihinde AB Resmi Gazetesi'nde⁶³ yayımlanan Tüzükte, savaş nedeniyle ciddi kâr eden petrol, doğalgaz ve elektrik sektöründe faaliyet gösteren enerji şirketlerine (rafineriler dâhil) geçici süreliğine "dayanışma vergisi/katkı payı"⁶⁴ adı altında ilave vergi uygulanmasına karar verilmiştir.⁶⁵ Bu Tüzük ile AB üyesi ülkelerinin 31 Aralık 2022 tarihine kadar dayanışma vergisi/katkı payına ilişkin düzenleme yapmaları zorunluluğu getirilmiştir. AB üye ülkeleri tarafından daha önce yürürlüğe konulan yasal düzenlemeler olması halinde, mevcut düzenlemeler Tüzükte belirtilen hususlara göre revize edilerek uyumlaştırılırken, mevcut bir düzenlemenin bulunmaması durumundaysa üye ülke dayanışma vergisi/katkı payı ile ilgili düzenlemeleri yapacaktır. Bu Tüzük kapsamında AB üye ülkeleri incelendiğinde; her üye ülkenin iç piyasa dinamiklerini dikkate alarak düzenleme yaptığı görülmektedir.

İtalyan hükümeti, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ekonomik etkilerine karşı önlem almak amacıyla 20 Mayıs 2022'de yürürlüğe giren 51/2022 sayılı Kanun ile enerji şirketlerinin beklenmedik yüksek gelirleri nedeniyle ek vergi uygulamasını başlatırken, 7 Ekim 2022 tarihli Tüzük sonrasında bu Kanun'u revize etmiştir. İtalya, 51/2022 sayılı Kanun ile elektrik, doğalgaz ve petrol üretimi, ithalatı ve perakende satışı yapan firmalara yönelik ek vergi uygularken; Kanun'da yaptığı son değişikliklerden sonra ilave vergi oranını %25'ten⁶⁶ %50'ye⁶⁷ çıkarmış ve ek vergi uygulama dönemi de 2022 ve 2023 yılları olarak belirlemiştir. Yunanistan'da ise ek vergi uygulanacak enerji firmaları kapsamı oldukça dar tutularak sadece petrol rafinerileri ek vergi uygulamasını içeren bir düzenleme yapılmıştır. Rafinerilere uygulanacak ek vergi oranı %33 olarak belirlenirken vergi dönemi 2022 yılı olarak alınmıştır.⁶⁸

AB üyesi ülkelerin yaşadığı benzer durumla karşı karşıya kalan Türkiye'nin, dayanışma vergisi/katkı payı uygulamasını içeren yasal düzenlemeyi yürürlüğe koyması ile son kullanıcıların akaryakıttan kaynaklı yükünün azaltılabileceği düşünülmektedir. Böylece savaş nedeniyle yüksek oranda indirimli Rus petrolü ithal eden Türk rafinerilerinin kazançlarının vergilendirilmesiyle elde edilecek meblağın son kullanıcıların lehine kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle, Rusya'ya

⁶³ "Council Regulation (EU) 2022/1854 of 6 October 2022 on an emergency intervention to address high energy prices."

⁶⁴ Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle yükselen petrol fiyatlarından dolayı yüksek kâr elde eden petrol şirketlerinin haksız kazanç elde etmesinin önüne geçmek ve yüksek enerji fatura bedellerini düşürmek için hayata geçirilmesi planlanan uygulamada; firmanın 2022 yılında elde ettiği kârın 2018-2021 döneminde elde ettiği ortalama kârdan %20 fazla olması halinde, ek kârın en az %33 oranında vergilendirilmesi öngörülmektedir. Tüzük'e göre bu geçici uygulamanın 2022 ve/veya 2023 mali yıllarında uygulanması öngörülmektedir.

⁶⁵ "Council Regulation (EU) 2022/1854 of 6 October 2022 on an emergency intervention to address high energy prices," Eur-lex.europa.eu, erişim 26.02.2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:2611:FULL&from=EN>

⁶⁶ "Extraordinary contribution on "Windfall profits": updated framework after the clarifications published by the Italian Revenue Agency and critical areas," Pwc TLS, erişim 20.05.2023, <https://blog.pwc-tls.it/en/2022/07/18/extraordinary-contribution-on-windfall-profits-updated-framework-after-the-clarifications-published-by-the-italian-revenue-agency-and-critical-areas/>

⁶⁷ Katrina Nicholay, et al., "The effectiveness and distributional consequences of excess profit taxes or windfall taxes in light of the Commission's recommendation to Member States," European Parliament, erişim 20.05.2023, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740076/IPOL_STU\(2023\)740076_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740076/IPOL_STU(2023)740076_EN.pdf)

⁶⁸ "Nicholay, et al., The effectiveness and distributional consequences 64-66."

uygulanan yatırımlar Türk petrol piyasasını olumlu etkilemiş olsa dahi bu etkinin son kullanıcılara da tesir edebilmesi için bazı yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Sonuç ve Tavsiyeler

Mart 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesiyle başlayan ve Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle yeni bir boyut kazanan süreçte ABD, Birleşik Krallık, Japonya, Yeni Zelanda ve AB üyesi ülkeler, Rusya'nın enerji ticaretine yönelik yatırımlara odaklanmıştır. Uygulanan her yatırım ile birlikte küresel enerji piyasasında yaşanan enerji arz güvenliği sorunu daha da derinleşmiştir. Özellikle savaş sonrasında uygulanmaya başlayan yatırımların içeriğine bakıldığında, yatırımların amacının; Rusya-Ukrayna savaşının finansmanında önemli yer tutan Rus enerji sektörünün gelirlerinin azaltılması olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, Rus enerji sektöründeki yatırımların kısıtlanması ve Rus enerji sektöründe kullanılmak üzere yatırım uygulayan ülkelere teknoloji ve ekipman ihracatının durdurulması gibi önlemler alınırken; Rusya'dan 5 Aralık 2022 itibarıyla ham petrol ve 5 Şubat 2023 itibarıyla ise petrol ürünleri ithalatının yasaklanmasıyla Rus enerji sektörünün ihracat gelirlerinin asgari düzeye indirilmesi hedeflenmiştir.

Küresel enerji piyasasında petrol ve petrol ürünleri üretimi ve ihracatında önemli bir yere sahip olan Rusya, uygulanan yatırımlarla piyasa dışında bırakılmaya çalışılmış ve küresel petrol piyasasındaki hassas "güvenli petrol arzı" dengesi bozulmuştur. 5 Aralık 2022 ve 5 Şubat 2023 tarihlerinde yürürlüğe giren petrol ürünleri ithalat kısıtlamaları nedeniyle, yatırımları destekleyen ülkelerin Rusya'dan ithal ettikleri petrol ve petrol ürünleri önemli ölçüde azalmış/durmuş ve açığa çıkan Rus petrolü daha düşük fiyatlarla yeni alıcılara satılmıştır. Savaşla birlikte Rus petrolünün rotası batıdan doğuya doğru kaymış ve Rusya'nın ticari ortakları da değişmiştir. 2022 yılında AB üye ülkelerinin Rusya'dan petrol ve petrol ürünleri ithalatına kısıtlama getirilmesiyle açığa çıkan ürünlerin büyük bir kısmı sırasıyla Çin, Hindistan ve Türkiye tarafından ithal edilmiştir. Rus ham petrolünün Çin, Hindistan ve Türkiye tarafından uluslararası petrol fiyatlarının yaklaşık %30 altında ithal edildiği gözlenmiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasıyla birlikte ticaret rotası değişen Rus petrol ve petrol ürünlerinin, Hindistan gibi ülkeler tarafından yatırım kurallarını ihlal etmeden yatırım uygulayan ülkelere ihraç edilmiştir.

Petrol ve petrol ürünleri tüketimi sürekli artan ve yerli ham petrol üretimi oldukça düşük olan Türkiye, artan petrol ihtiyacını hem ham petrol hem de petrol ürünleri ithal ederek karşılamakta; bu ürünlerin tedarikinde Rusya'nın önemli bir rolü olduğu bilinmektedir. Dönemsel olarak farklılıklar olmakla birlikte Türkiye'nin son yıllarda Rusya'dan petrol ve petrol ürünleri ithalatına ağırlık verdiği görülmektedir. Yatırımlar nedeniyle rotası değişen Rus petrolünün uluslararası petrol fiyatlarının yaklaşık %30 altında el değiştirmesi, Rusya'dan petrol ve petrol ürünü ithal eden Türkiye'nin milyarlarca dolar daha az para ödemesine neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile Rusya'ya yönelik yatırımlar Türk petrol piyasasını olumlu etki etmektedir. Ancak, bu etkinin son kullanıcılar da dâhil olmak üzere tabana yayılabilmesi için bazı düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu da aşikârdır.

Rusya-Ukrayna Savaşı ile birlikte yaptırıma taraf olan AB üyesi ülkelerde bulunan petrol, doğalgaz ve elektrik sektöründe faaliyet gösteren enerji şirketleri, Rus petrol ve petrol ürünlerini indirimli ithal etmeleri nedeniyle 2022’de önceki senelere göre beklenmedik oranda kâr etmişlerdir. Ekim 2022’de AB Resmi Gazetesi’nde yayımlanan Tüzük ile savaş nedeniyle ciddi kâr eden enerji şirketlerine “dayanışma vergisi/katkı payı” adı altında geçici süreliğine ilave vergi uygulanarak son kullanıcılar koruma altına alınmıştır.

Türkiye, Rusya’ya karşı yaptırım uygulayan AB üyesi ülkelerin yaşadığı benzer durumla karşı karşıyadır. Savaşın Türk petrol piyasasına sağladığı avantajlı durumun son kullanıcılara da olumlu yönde etkileyebilmesi için geçici dayanışma vergisi/katkı payı uygulaması veya muadili uygulamaların yapılması gerekmektedir.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The author declares no one has contributed to the article.
- 3. Competing interests:** The author declares no competing interests.

KAYNAKÇA

- AFPM. “Oil and Petroleum Imports from Russia Explained-Updated.” Erişim 25.01.2023. <https://www.afpm.org/newsroom/blog/oil-and-petroleum-imports-russia-explained-updated>
- Arslan, Muhammet İkbâl & Murat Temizer. “Rusya-Ukrayna Savaşı’nda Batı, kendi içindeki görüş ayrılıklarıyla da sınıandı.” Anadolu Ajansı (2022). Erişim 14.01.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-ukrayna-savasinda-bati-kendi-icindeki-gorus-ayriliklariyla-da-sinandi/2776011>
- Bigg, Matthew Mpoke. “A Timeline of the tensions between Russia and Ukraine.” The New York Times (2022). Erişim 06.01.2023. <https://www.nytimes.com/2022/02/18/world/europe/russia-ukraine-timeline.html>
- Bertzeletou, Maria. “2022 Crude Tanker Review.” The Signal Group (2022). Erişim 17.02.2023. <https://www.thesignalgroup.com/newsroom/crude-tanker-annual-review-2022>
- Bine, Pascal, Elizabeth Robertson, Vanessa K. McGoldrick, Wesley Laine, Zahra Mashhood. “EU and UK Price Cap on Russian Crude Oil.” Skadden (2022). Erişim 24.01.2023. <https://www.skadden.com/insights/publications/2022/12/eu-and-uk-price-cap-on-russian-crude-oil>

- "Bulgaria, Croatia get oil ban exemptions as EU agrees new sanctions against Russia." SeeNews (2022). Erişim 18.05.2023. <https://seenews.com/news/bulgaria-croatia-get-oil-ban-exemptions-as-eu-agrees-new-sanctions-against-russia-787039>
- Canbeyli, Armanç, Hazar Başar & Furkan Kaya. "Ekonomik Savaş Alanı: Rusya'ya Uygulanan Uluslararası Yaptırımların Hukuki Boyutu." Rekabet ve Regülasyon (2022). Erişim 16.01.2023. <https://www.rekabetregulasyon.com/ekonomik-savas-alani-rusyaya-uygulanan-uluslararasi-yaptirimlarin-hukuki-boyutu/>
- Christie, Edward Hunter. "Kırım'ın ilhakından sonraki yaptırımlar işe yaradı mı?" NATO (2015). Erişim 06.01.2023. <https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2015/07/13/kirim-in-ilhakindan-sonraki-yaptirimlar-ise-yaradi-mi/index.html>
- "Consolidated version of the Treaty on European Union – Title VI: Final Provisions-Article 48 (ex Article 48 TEU)." Eur-lex.europa.eu. Erişim 28.05.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M048>
- Coote, Bud. "Impact of Sanctions on Russia's Energy Sector." Atlantic Council (2018). Erişim 29.05.2023. https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2018/03/Impact_of_Sanctions_on_Russia_s_Energy_Sector_web.pdf
- "Council Regulation (EU) No 833/2014 of 31 July 2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilizing the situation in Ukraine." Eur-lex.europa.eu. Erişim 19.01.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0833>
- "Council Regulation (EU) No 2022/879 of 3 June 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilizing the situation in Ukraine." Eur-lex.europa.eu. Erişim 27.02.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022R0879>
- "Council Regulation (EU) 2022/1904 of 6 October 2022 amending Regulation (EU) No 833/2014 concerning restrictive measures in view of Russia's actions destabilising the situation in Ukraine." Eur-lex.europa.eu. Erişim 27.02.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:2591:FULL&from=EN>
- "Council Regulation (EU) 2022/1854 of 6 October 2022 on an emergency intervention to address high energy prices." Eur-lex.europa.eu. Erişim 26.02.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:2611:FULL&from=EN>
- "Determination Pursuant to Section 1(a)(ii) of Executive Order 14071: Prohibition on Certain Services as They Relate to the Maritime Transport of Petroleum Products of Russian Federation Origin." Ofac.treasury.gov. Erişim 18.05.2023. <https://ofac.treasury.gov/media/931021/download?inline>
- EPDK. "EPDK Petrol Piyasası Aylık Sektör Raporları-2022." Erişim 24.02.2023. <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-104-1008/petrolaylik-sektor-raporu>
- EPDK. "Petrol Piyasası Sektör Raporu Kasım 2022." Erişim 05.02.2023.

- <https://www.epdk.gov.tr/Detay/DownloadDocument?id=/nBcNstR0OI=>
- EPDK. “Petrol Piyasası Rafinerici Lisansları.” Erişim 18.05.2023.
<https://lisans.epdk.gov.tr/epvys-web/faces/pages/lisans/petrolRafineri/petrolRafineriOzetSorgula.xhtml>
- ETKB. “Türkiye Ulusal Enerji Planı.” Erişim 09.02.2023.
https://enerji.gov.tr//Media/Dizin/EIGM/tr/Raporlar/TUEP/T%C3%BCrkiye_Ulusal_Enerji_Plan%C4%B1.pdf
- ETKB. “2021 Yılı Ulusal Enerji Denge Tablosu.” Erişim 09.02.2023.
https://enerji.gov.tr//Media/Dizin/EIGM/tr/Raporlar/Ulusal_Enerji_Denge_Tablolari/2021.xlsx
- “Extraordinary contribution on ‘Windfall profits’: updated framework after the clarifications published by the Italian Revenue Agency and critical areas.” Pwc TLS. Erişim 20.05.2023. <https://blog.pwc-tls.it/en/2022/07/18/extraordinary-contribution-on-windfall-profits-updated-framework-after-the-clarifications-published-by-the-italian-revenue-agency-and-critical-areas/>
- Esenyel, Selçuk, M. Türker Yıldırım & Yeşim Kadioğlu. “Rusya’ya Yönelik Son AB, Birleşik Krallık, ABD Yaptırımları ile Rus Karşı Yaptırımlarına Genel Bir Bakış ve Sözde ‘Dost Olmayan Ülkelere’ Karşı Alınan Diğer Önlemler.” Mondaq (2022). Erişim 10.01.2023.
<https://www.mondaq.com/turkey/export-controls-trade-investment-sanctions/1212366/rusya39ya-ynelik-son-ab-birle351ik-krallik-abd-yaptirimlari-304le-rus-kar351i-yaptirimlarina-genel-bir-baki351-ve-szde-dost-olmayan-lkelere-kar351i-alinan-di287er-nlemler>
- “EU adopts fifth round of sanctions against Russia over its military aggression against Ukraine.” Council of the European Union. Erişim 16.05.2023.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/04/08/eu-adopts-fifth-round-of-sanctions-against-russia-over-its-military-aggression-against-ukraine/>
- “EU adopts its latest package of sanctions against Russia over the illegal annexation of Ukraine’s Donetsk, Luhansk, Zaporizhzhia and Kherson regions.” Council of the European Union. Erişim 28.05.2023.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/06/eu-adopts-its-latest-package-of-sanctions-against-russia-over-the-illegal-annexation-of-ukraine-s-donetsk-luhansk-zaporizhzhia-and-kherson-regions/>
- “FSU Oil Monthly.” Fgenergy.com. Erişim 24.02.2023. <http://www.fgenergy.com/>
- “General License No. 16- Authorizing Transactions Related to Certain Imports Prohibited by Executive Order of March 8, 2022 Prohibiting Certain Imports and New Investments with Respect to Continued Russian Federation Efforts to Undermine the Sovereignty and Territorial Integrity of Ukraine.” Ofac.treasury.gov. Erişim 18.05.2023. <https://ofac.treasury.gov/media/919021/download?inline>
- Gornall, Jonathan. “Shakedown of Russia’s Oligarchs Harms Britain’s Reputation as a Country of Land and Order.” Arab News (2022). Erişim 25.01.2023.
-

<https://www.arabnews.com/node/2048476>

“Guidance: UK Ban on Russian Oil and Oil Products.” Gov.uk. Erişim 25.01.2023.
<https://www.gov.uk/government/publications/uk-ban-on-russian-oil-and-oil-products/uk-ban-on-russian-oil-and-oil-products#how-to-determine-the-origin-of-oil-imports-to-the-uk>

Gürson, Poyraz. “Ukrayna’da Neler Oluyor? Bizim için Neden Önemli?” Ülke Politikaları Vakfı (ÜPV) (2021). Erişim 05.01.2023. <https://www.upv.org.tr/yayin-detay/ukraynada-neler-oluyor-bizim-icin-neden-onemli/16>

Hansson, T. Leigh, James Willn, Alexander Brandt, Ray-Shio Ho, Finlay Donaldson. “Latest UK Sanctions Against Russia-Oil Ban, Insurance, Gold, Coal and Business Services.” Reed Smith (2022). Erişim 17.01.2023.
<https://www.reedsmith.com/en/perspectives/2022/07/latest-uk-sanctions-against-russia>

“H.R. 7108- Suspending Normal Trade Relations with Russia and Belarus Act.” Congress.gov. Erişim 16.05.2023. <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/7108/text?q=%7B%22search%22%3A%5B%22HR+7108%22%2C%22HR%22%2C%227108%22%5D%7D&r=1&s=1>

IEA. “Energy Fact Sheet: Why does Russian Oil and Gas Matter?” (2022). Erişim 13.01.2023.
<https://www.iea.org/articles/energy-fact-sheet-why-does-russian-oil-and-gas-matter>

“IEA: Russian oil exports approached all-time high in January.” Oil and Gas Journal. Erişim 23.02.2023. <https://www.ogj.com/general-interest/economics-markets/article/14290059/iea-russian-oil-exports-approached-alltime-high-in-january>

“India’s Russian oil imports top in 1 million barrels a day in December.” Livemint.com. Erişim 23.02.2023. <https://www.livemint.com/industry/energy/indias-russian-oil-imports-top-1-million-barrels-a-day-in-december-11673762196458.html>

“IEA: Russia reroutes trade to sustain oil exports, revenues plunge.” Oil and Gas Journal. Erişim 21.05.2023. <https://www.ogj.com/general-interest/economics-markets/article/14291123/iea-russia-reroutes-trade-to-sustain-oil-exports-revenues-plunge>

MAPEG. “Yıllar İtibarıyla Ham Petrol ve Doğalgaz Üretimi.” Erişim 05.02.2023. https://www.mapeg.gov.tr/Uploads/Petrolistatistik/2021/2021_Yillar_Itibariyle_Ham_Petrol_ve_Dogalgaz_Uretimi.xls

Liboreiro, Jorge & Zacharia Vigneron. “Explained: Just how dependent is the EU on Russian oil?” Euronews (2022). Erişim 18.05.2023. <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/03/explained-just-how-dependent-is-the-eu-on-russian-oil>

Nicholay, Katrina, Daniela Steinbrenner, Nikolas Woelfing, Julia Spix. “The effectiveness and distributional consequences of excess profit taxes or windfall taxes in light of the Commission’s recommendation to Member States.” European Parliament. Erişim

20.05.2023.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740076/IPOL_STU\(2023\)740076_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740076/IPOL_STU(2023)740076_EN.pdf)

Northam, Jackie. "How Russia's war in Ukraine is changing the world's oil markets." [Podcast]. NPR. Erişim 29.05.2023.
<https://www.npr.org/2023/02/28/1160157753/how-russias-war-in-ukraine-is-changing-the-worlds-oil-markets>

"Oil Refining Depth Rate in Russia from 2013 to 2021." Statista.org. Erişim 13.01.2023.
<https://www.statista.com/statistics/1080101/russia-oil-refining-depth/>

"Russian crude exports resume via Druzhba pipeline after rocket briefly halts flows." S&P Global (2022). Erişim 18.05.2023.
<https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/oil/111622-russian-crude-exports-resume-via-druzhba-pipeline-after-rocket-briefly-halts-flows>

"Russia's military aggression against Ukraine: fourth EU package of sectoral and individual measures." Council of the European Union. Erişim 16.05.2023.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/15/russia-s-military-aggression-against-ukraine-fourth-eu-package-of-sectoral-and-individual-measures/>

"Russian oil: EU agrees on level of price cap." Council of the European Union. Erişim 06.01.2023.
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/03/russian-oil-eu-agrees-on-level-of-price-cap/>

"Russian oil gets backdoor entry into Europe via India: How is it boosting exports from New Delhi." India Today. Erişim 21.05.2023.
<https://www.indiatoday.in/business/story/russian-oil-gets-backdoor-entry-europe-via-india-boosting-exports-ukraine-war-2356307-2023-04-06>

"Russia's war on Ukraine: EU adopts sixth package of sanctions against Russia." European Commission (2022). Erişim 10.01.2023.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2802

Şeker, Ata Ufuk. "AB'nin Rus Petrolüne Ambargo ve Tavan Fiyat Uygulaması Yürürlüğe Girdi." Anadolu Ajansı (2022). Erişim 20.01.2023.
<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/abnin-rus-petrolune-ambargo-ve-tavan-fiyat-uygulamasi-yururluge-girdi/2755744>

"The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) (No.14) Regulations 2022." Legislation.gov.uk. Erişim 18.05.2023.
<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2022/850/made>

"The Russia (Sanctions) (EU Exit) (Amendment) (No.16) Regulations 2022." Legislation.gov.uk. Erişim 18.05.2023.
<https://www.legislation.gov.uk/uksi/2022/1122/made>

"Timeline- EU Restrictive Measures Against Russia Over Ukraine." Council of the European

- Union. Erişim 06.01.2023.
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>
- “TÜPRAŞ'ın net kârı 2022'de 10 kat arttı.” Sözcü (2023). Erişim 17.05.2023.
<https://www.sozcu.com.tr/2023/finans/tuprasin-net-kari-2022de-10-kat-artti-7585704/>
- “UK to Phase Out Russian Oil Imports.” Gov.uk. Erişim 17.01.2023.
[https://www.gov.uk/government/news/uk-to-phase-out-russian-oil-imports#:~:text=source%20of%20income-,The%20UK%20will%20phase%20out%20imports%20of%20Russian%20oil%20in,today%20\(Tuesday%208%20March\)](https://www.gov.uk/government/news/uk-to-phase-out-russian-oil-imports#:~:text=source%20of%20income-,The%20UK%20will%20phase%20out%20imports%20of%20Russian%20oil%20in,today%20(Tuesday%208%20March))
- “Ukraine’s Gas Storage System: An Asset for all of Europe.” Kyiv Post BrandStudio. Erişim 05.01.2023.
<http://brandstudio.kyivpost.com/feogi/ukraines-gas-storage-system/#:~:text=The%20storage%20system%20is%20the,fifth%20of%20Europe's%20total%20capacity>
- Vakulenko, Sergey. “A Big Bang? Anticipating the Impact of Europe’s Sanctions on Russian Energy.” Carnegie Endowment for International Peace. Erişim 26.01.2023.
<https://carnegieendowment.org/politika/87318>
- Varlı, İbrahim. “Unutulan Savaş; Ukrayna.” Birgün (2015). Erişim 04.01.2023.
<https://www.birgun.net/haber/unutulan-savas-ukrayna-64160>
- “Why is India so thirsty for Russian oil?” France 24. Erişim 21.05.2023.
<https://www.france24.com/en/live-news/20230331-why-is-india-so-thirsty-for-russian-oil>
- WTO. “Members and Observers.” Erişim 16.05.2023.
https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

